
ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდის ოფისში

2011 წლის 9 ნოემბერს გამართული
საჯარო დისკუსია თემაზე:

„საქართველოს სატყეო სექტორის რეფორმის
ახალი მიმართულებები“

ძირითადი მომსახურებლები:

ალექსანდრე ხეთაგური – საქართველოს
ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების
მინისტრი;

დიმიტრი ღლონტი – საქართველოს
ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების
სამინისტროს სსიპ „ბუნებრივი რესურსების
სააგენტოს“ უფროსის მრჩეველი;

დავით თარხნიშვილი – ეკოლოგიის
ინსტიტუტის

დირექტორი, სრული პროფესორი, ილიას
სახელმწიფო უნივერსიტეტი;

ირაკლი მაჭარაშვილი – ბიომრავალფეროვნების
პროგრამის კოორდინატორი, „მწვანე
ალტერნატივა“;

ილია ოსეფაშვილი – ბუნების დაცვის
მსოფლიო

ფონდის სატყეო პროგრამის ხელმძღვანელი;

ნინო ჩხობაძე – საქართველოს მწვანეთა
მოძრაობა „დედამიწის მეგობრების“
თანათავმჯდომარე.

მოდერატორი: **მედეა იმერლიშვილი**

მედია იმერლიშვილი – მოგესალმებით ქალბატონებო და ბატონებო. დიდ მადლობას მოგახსენებთ მობრძანებისთვის ამ მეტად აქტუალურ თემაზე სასაუბროდ. მოხარული ვარ, რომ დღეს ამ დარბაზში ამდენ ადამიანს ვხედავ. **“საქართველოს სატყეო სექტორის რეფორმის ახალი მიმართულებები”** – ამ თემაზე ისაუბრებენ ჩვენი მომხსენებლები. მათი მოსმენის შემდეგ კი თითოეულ თქვენგანს, ვისაც ექნება ამის სურვილი, მიეცემა კითხვების დასმის და კომენტარის გაკეთების საშუალება.

დღეს დისკუსიის მომხსენებლები არიან: დიმიტრი ლლონტი, საქართველოს ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს სსიპ „ბუნებრივი რესურსების სააგენტოს“ უფროსის მრჩეველი; დავით თარხნიშვილი, ეკოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი; ირაკლი მაჭარაშვილი, ბიომრავალფეროვნების პროგრამის კოორდინატორი, ორგანიზაცია „მწვანე ალტერნატივა“; ილია ოსეფაშვილი, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის სატყეო პროგრამის ხელმძღვანელი და ნინო ჩხობაძე, საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა/„დედამიწის მეგობრების“ თანათავაძვდომარე.

ჩვენ გვექნება საშუალება მოვისმინოთ ამ ადამიანების პოზიცია იმ კანონპროექტთან დაკავშირებით, რომელსაც ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო ამზადებს. პირველს ბატონ დიმიტრი ლლონტს მოვუსმინოთ.

დიმიტრი ლლონტი – დიდი მადლობა, რომ ამ თემაზე მართავთ დისკუსიას. პირველ რიგში მსურს მოგახსენოთ, რომ დღეისთვის მოქმედი „ტყის კოდექსი“ ვერ ასახავს არსებულ რეალობას და შეცვლას საჭიროებს. სამწუხაროდ, კანონმა, რომელიც მიღებულ იქნა 1999 წელს, ნეგატიური გავლენა იქონია ტყეზე და ტყის რესურსებზე. მოგახსენებთ იმ ცვლილებებზე, რაზეც არის საუბარი კანონპროექტში, რომელზეც მიმდინარეობს მუშაობა სამინისტროში. შემოგვაქვს რეგულირების მექანიზმები. ვახდენთ ფუნქციების დელეგირებას. ძირითადი პრინციპული გადასვლა ახალ მეთოდებზე ის არის, რომ თუ სატყეო სექტორში ადრე ძირითადად სინშირეზე დაყრდნობილი ტყის დეფინიცია გვქონდა, ახლა ის უკვე ვარჯის შეკრულობას დაეყრდნობა. სწორედ ვარჯის შეკრულობით განისაზღვრება, არის თუ არა ტყე. ამ საკითხზე შემდგომ კიდევ შეგვიძლია ვისაუბროთ.

ასევე ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი საკითხია ის, რომ ტყის ახალ განმარტებაში აღარ არის ის, რაც იყო ძველ „ტყის კოდექსში“, კერძოდ ის, რომ ცხოველები იყო ტყის ფონდი. თუმცა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ცხოველი, რომელიც არის ამ ტერიტორიაზე, არ წარმოადგენს ტყის რესურსს. ტყის განმარტებაში წერია, რომ ის ძირითადად მცენარეულობას ეყრდნობა, ჩამოთვლილი იქნება ტყის შემქმნელი სახეობების ჩამონათვალი, რომელსაც შემდგომში დაამტკიცებს ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი. ეს ჩემი აზრით ერთგვარი დაცვაც იქნება, რომ არ მოხდეს სახეობების მოშენება.

რაც შეეხება ვალდებულებების საკითხს, ქვეყანაში იქნება ერთი მაკონტროლებელი ორგანო. ეს იქნება „ბუნებრივი რესურსების სააგენტო“. მართვის ორგანოები დარჩება ენერჯეტიკის და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროში და ასევე იქნება, აჭარისა და აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკების შესაბამისი ორგანოები. სახელმწიფო კონტროლს განახორციელებს მხოლოდ „ბუნებრივი რესურსების სააგენტო“, ხოლო მართვის გეგმებს დაამტკიცებს ენერჯეტიკის სამინისტრო და აჭარის ტერიტორიაზე – აჭარის შესაბამისი ორგანო.

ერთ-ერთი ძირითადი ცვლილება ეხება ჭრას. აქვე მინდა გითხრათ, რომ იქნება ტყეების სამი კატეგორია: დაცვითი ტყეები, განსაკუთრებული დანიშნულების ტყეები და სამეურნეო ტყეები. განსაკუთრებული დანიშნულების ტყეებში ნებისმიერი ჭრა შეთანხმებული და ნებადართული უნდა იყოს ენერჯეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროსთან. რაც შეეხება დანარჩენ ტყეებს, ექსპერტები გვთავაზობენ, რომ ამ

მხრივ ამოსავალი ვარჯის შეკრულობა იყოს. თუ ვარჯის შეკრულობა დაცულ ტყეებში 8/10-ზე ნაკლები იქნება, შეთანხმდება, ხოლო თუ 8/10 იქნება, მაშინ შეთანხმება არ სჭირდება, ის მართვის გეგმაში გაიწერება. ამ თემაზე ჯერ კიდევ მიმდინარეობს დისკუსია, გაიცემა ან ნებაართვა ან თანხმობა. მათ შორის სხვაობა პროცედურული საკითხია და მნიშვნელოვანია, იურიდიულად როგორ გაფორმდება. ყოველ შემთხვევაში, როგორც ადრე იყო გავრცელებული, პირწმინდა ჭრები აღარ დაიშვება. პირწმინდა ჭრებს ჰქონდა ადგილი და დღესაც მიმდინარეობს კოლხეთის დაბლობზე. დაიშვება მხოლოდ ჯგუფურ-ამორჩევითი ჭრები, ე.წ. პირწმინდა ჭრები შეიზღუდება და არ გავრცელდება ღიდ ფართობზე, შემოიფარგლება.

აქ არის ბევრი ისეთი საკითხი, რომელიც ძველი „ტყის კოდექსისგან“ განსხვავებულია. ჩვენი მოსაზრებით, იმისი შესრულება, რაც დღემდე იყო „ტყის კოდექსში“, ჭირდა ბევრი სხვა გარემოებების გამო. ამ ცვლილებებით გვინდა მეტი თავისუფლება და გადაწყვეტილებების მიღების საშუალება მივცეთ მეტყვევ სპეციალისტებს და არა სხვებს.

ალბათ ასევე საინტერესოა იჯარების საკითხი. მისი მიზანია, შემოვიდეს ინვესტორი და ტყეს რეალური პატრონი გამოუჩნდეს. ხოლო ფართობებისთვის, რომლებიც არ იქნება გაიჯარებული, სახელმწიფო შპს-ები შეიქმნება, რომლებიც სატყეო-სამეურნეო ღონისძიებებს განახორციელებენ.

შევეცადე ძალიან მოკლედ ჩამომეთვალა ძირითადი ცვლილებების შესახებ. დეტალებზე ალბათ შემდეგ სხვა მომხსენებლები ისაუბრებენ, ალბათ დაისმება შეკითხვებიც.

მედია იმერლიშვილი – გამადლობთ, ბატონო დიმიტრი. მას შემდეგ რაც ყველა მომხსენებელი გაგვაცნობს თავის მოსაზრებას, დაისმება შეკითხვები და თქვენ გექნებათ საშუალება, უპასუხოთ მათ.

ახლა ბატონ დავით თარხნიშვილს მოვუსმინოთ, რომელიც გახლავთ ეკოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი.

დავით თარხნიშვილი – გამარჯობა. პირველ რიგში მინდა ვთქვა, რომ ვერ ვილაპარაკებ ტყითსარგებლობის პოზიციიდან, რადგან ამ საკითხში კომპეტენტური არა ვარ, საქართველოს ტყეებზე და მის მომავალზე უფრო ეკოლოგიის პოზიციიდან ვისაუბრებ.

დასაწყისში მინდა გამოვყო ოთხი მნიშვნელოვანი პუნქტი: ტყეები, რომლებიც არის საქართველოში და დასავლეთ კავკასიაში შემორჩენილი, პირველადი სტრუქტურის ტყეებია. აქ მცენარეებისა და ცხოველების შემადგენლობა არ არის მაინცდამაინც შეცვლილი ადამიანის მოღვაწეობის შედეგად. ამით ეს ტყეები საფუძვლიანად განსხვავდება ტყეებისგან, რომლებიც არის ცენტრალურ ევროპაში, იმიტომ რომ ის რაც დღეს იქ არის, ფაქტობრივად მეორადი ნარგავებია.

მეორე მნიშვნელოვანი მომენტია რელიქტური ტყეები. ჩრდილოეთ ნახევარსფეროში სულ რამოდენიმე ზონაა, სადაც ასეთი ტიპის ლანდშაფტია შემორჩენილი, რომელსაც აქვს უწყვეტი ისტორია მილიონობით წლის განმავლობაში. ის გადაურჩა გამყინვარების პერიოდსა და სხვა გეოლოგიურ კატასტროფებს. ეს არის არა უბრალოდ ხეების ჯამი, არამედ ძალიან რთული ეკოსისტემები. აქ ბიოლოგიური მრავალფეროვნება ცხოველებისა და მცენარეებისა გაცილებით უფრო მაღალია, ვიდრე იგივე კლიმატში მდებარე ლანდშაფტების უდიდეს ნაწილში. აქ სხვადასხვა ორგანიზმების ჯგუფებში არის 10-დან 80%-მდე სახეობებისა, რომლებიც კავკასიის რეგიონის გარდა მსოფლიოში არსად გვხვდება.

მესამე მნიშვნელოვანი პუნქტია ის, რომ საქართველო არის ყველაზე ტყიანი ქვეყანა ალბათ მთელს დასავლეთ აზიაში. ყოველ შემთხვევაში, მიმდებარე ქვეყნებთან

შედარებით საქართველოში ბუნებრივი ტყის საფარი ქვეყნის ტერიტორიის დაახლოებით 40%-მდე აღწევს, რაც მნიშვნელოვნად აღემატება იგივეს მეზობელ ქვეყნებში. ეს, ერთი მხრივ მნიშვნელოვანი ნაწილია ქვეყნის ლანდშაფტის, მაგრამ მეორე მხრივ გარკვეულ რისკსაც ქმნის, იმიტომ რომ, როგორც წესი, სადაც ბევრია, იქიდან გადის იქ, სადაც ის არის ნაკლები.

და მეოთხე: მიუხედავად თავისი პირველადი მდგომარეობისა, ტყეების უდიდესი ნაწილი საკმარისად არადაამაკმაყოფილებელ მდგომარეობაშია. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში ჭარბი მოხმარების გამო საკმაოდ დიდი დროა საჭირო იმისათვის, რომ ტყემ დაიბრუნოს თავისი ბუნებრივი მდგომარეობა. რაც შეეხება ტყით სარგებლობის შემოსავალს, ალბათ შესაძლებელია ასეთი შემოსავლის მიღება, მაგრამ ძალიან გრძელვადიან პერსპექტივაში. გრძელვადიანი პერსპექტივა ნაკლები შედეგი და შემოსავალია. შეიძლება შემოსავლის მიღება მოკლევადიან პერსპექტივაშიც, მაგრამ ეს ჩემი აზრით შეიძლება ტყეზე ძალიან ჭარბი ზემოქმედებით, რაც არასასურველია.

მეორე მხრივ, მინდა გადავიდე ცოტა პესიმისტურ ნოტაზე. იმიტომ რომ ჩვენთვის, ადამიანებისთვის, რომლებიც კონსერვაციაში, ეკოლოგიაში ვმუშაობთ, ტყე ცხოვრების ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორია. კარგი პოლიტიკური გადაწყვეტილებები ყოველთვის კომპრომისულია რაღაც ინტერესებს შორის. სიტყვაზე, არის სოციალური პოლიტიკა, იმიტომ რომ ბიზნესს სჭირდება მაღალი შემოსავალი, მაგრამ მეორე მხრივ მოსახლეობის სიღარიბემ შეიძლება არასასურველი პროცესები გამოიწვიოს. აქ არის ერთი მხრივ სოციალური ინტერესი, მეორე მხრივ ბიზნეს ინტერესი. და ამ დროს საჭიროა კომპრომისული პოლიტიკური გადაწყვეტილება, რომელმაც ეს საკითხები უნდა მოაწესრიგოს.

ტყის პოლიტიკასთან მიმართებაში, ჩემი სუბიექტური აზრით, საქართველოში დღეს არ არის საკმარისად ძლიერი ინტერესთა ჯგუფი, რომელიც ლობირებას გაუწევს კონსერვაციულ პოლიტიკას. ერთი მხრივ ბიზნესს სჭირდება განვითარება და შემოსავალი ტყისაგან, მეორე მხრივ მოსახლეობას ასევე სჭირდება ტყით სარგებლობა და ვიცით, 90-იან წლებში როგორ ბარბაროსულად გამოიყენებოდა ტყის რესურსები. არის ასეთი ისტორიული პრეცედენტი. ვახსენე, რომ როდესაც ქვეყანა ეკონომიკურად ვითარდება, ეს ყოველთვის, ასე თუ ისე, უარყოფითად მოქმედებს ბუნებაზე. ესპანეთსა და პორტუგალიაში ბუნებრივი ტყეები ფაქტობრივად აღარ არსებობს, იმიტომ რომ თავის დროზე მათ პირველადი ტყეები იმისთვის გაჩეხეს, რომ არმადა აეგოთ, რომელიც შემდეგ ინგლისელებმა და ჰოლანდიელებმა ჩაძირეს. და დღეს პორტუგალიელები ამბობენ, რომ მათთან მხოლოდ ევკალიპტებია და ამას შვედურ ფირმებს აბრალებენ. დღეს გერმანია ტყით სარგებლობაში სამაგალითო ქვეყნად ითვლება, მაგრამ მე-18 საუკუნის ბოლოსთვის იქ ფაქტობრივად მთლიანად განადგურდა ბუნებრივი ტყეები და ის რაც ახლა აქვს ამ ქვეყანას, მეორადი ნარგავებია. არსებობს გამონაკლისები, მაგალითად შეერთებული შტატები, მაგრამ ეს გამონაკლისები მხოლოდ ადასტურებს წესებს. ამისი მიზეზი იყო იქ ევროპელი მოსახლეობის შესვლა, რომელსაც უკვე ჰქონდა აზროვნება, რომელსაც ეუწოდებთ ეკოლოგიური აზროვნების საფუძვლებს და ამან გადაარჩინა ეს პროცესი.

ჩვენს შემთხვევაში საკითხი დგას არა კონკრეტულ პოლიტიკურ გადაწყვეტილებაზე, არამედ იმაზე, თუ რამდენად მზად არის ქვეყანა, რომ ჩამოყალიბდეს სერიოზული ინტერესთა ჯგუფები, რომელთა ინტერესშიც შედის სწორედ ბუნებრივი გარემოს შენარჩუნება. ფაქტია, რომ საქართველოში ტყეები შეადგენს 40%-ს, შეიძლება ეს ციფრი ცოტა ნაკლებიც იყოს, იმ დროს, როდესაც დაცული ტერიტორიები შეადგენს მხოლოდ 7%-ს. აქედან შეიძლება 1/3 არც იყოს ტყით დაფარული და სხვა ტიპის ლანდშაფტი იყოს. სახელმწიფოს მიერ დაცული ტერიტორია ძალიან მცირეა. საკითხი დგას ასე, გამოჩნდება თუ არა ჩვენთან ისეთი ბიზნესი, რომელსაც აწყობს ტყის გრძელვადიანი გამოყენება. გამოჩნდება თუ არა სერიოზული ფირმები, რომლებიც ჩადებენ ისეთ ტყითსარგებლობაში ფულს, რომელიც შემოსავალს მოუტანს არა ხვალ და ზეგ,

არამედ 20-30 წლის განმავლობაში. და გამოჩნდება თუ არა ფირმები, რომლებიც აქცენტს გააკეთებენ რეკრეაციულ ფუნქციაზე, რომლებიც უხეშად რომ ვთქვათ, დასასვენებელ ან ტურიზმის ადგილად გამოიყენებენ ტყეებს და არა მერქნის გამოსაყენებლად. ამაზე ძალიან ბევრია დამოკიდებული, ისევე როგორც იმაზე, თუ რამდენად შეუწყობს ამას ხელს ჩვენი ქვეყნის პოლიტიკა. დიდი მადლობა.

მელეა იმერლიშვილი – დიდი მადლობა, ბატონო დავით. ჩვენს დისკუსიას შემოუერთდა ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი ალექსანდრე ხეთაგური. გმადლობთ, რომ დაინტერესდით ჩვენი დისკუსიით და მობრძანდით. შეგიძლიათ ახლავე გააკეთოთ კომენტარი, თუმცა ალბათ უკეთესი იქნება, მოუსმინოთ მომხსენებლებს და შემდეგ პასუხი გაცეთ მათ შეკითხვებს ან შენიშვნებს.

მაშინ ახლა ირაკლი მაჭარაშვილს მოვუსმინოთ, როგორც ეს ჩვენი განრიგის მიხედვით იყო განსაზღვრული. ირაკლი გახლავთ ბიომრავალფეროვნების პროგრამის კოორდინატორი, ორგანიზაცია „მწვანე ალტერნატივა“.

ირაკლი მაჭარაშვილი – გმადლობთ. დავამატებ, რომ ასევე ვარ ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი. დარბაზში ვხედავ ჩემს სტუდენტებს და მადლობა მინდა გადავუხადო მათ მოსვლისთვის. არ ვიცი, როგორ გაიგეს ამ დისკუსიის შესახებ, როგორც ჩანს, ინტერესიანი ადამიანები არიან.

კანონპროექტთან დაკავშირებით ჩვენი ორგანიზაციის პოზიცია მის პირველ საჯარო განხილვაზე წარმოვადგინეთ. მანამდე წერილობითაც გადავუგზავნეთ სამინისტროს. ეს კომენტარები, რომელსაც ახლა წარმოვადგენ, მიეკუთვნება იმ რედაქციას, რომელიც მაშინ, 13 ოქტომბრისთვის გახდა ჩვენთვის ცნობილი. მას შემდეგ შეიძლება რაღაც შეიცვალა კიდევ, მაგრამ ამის შესახებ უკვე აღარ გვაქვს ინფორმაცია. ამიტომ შესაძლოა ზოგიერთ კომენტარს უკვე აზრი ჰქონდეს დაკარგული.

რამდენიმე მომენტს გამოვყოფ, რომელსაც ჩვენი აზრით ყურადღება უნდა მიექცეს. პირველი, რასაც მინდა ხაზი გავუსვა, ის არის, რომ ჩვენი კანონმდებლობა, ინსტიტუციური სტრუქტურა, რბილად რომ ვთქვათ, ცუდია და საქართველოს სატყეო სექტორი საჭიროებს დაუყოვნებლივ რეფორმირებას პოლიტიკის, კანონმდებლობის და ინსტიტუციურ დონეზე. ამიტომ სწორად მიგვაჩნია ჩანაფიქრი მისი ძირფესვიანად შეცვლის შესახებ. თუმცა კანონპროექტში, რომელსაც 13 ოქტომბერს გავეცანი, იყო საკითხები, რომლებიც შესწორებას ითხოვს. რამდენიმე ძალიან პრინციპულ და მნიშვნელოვან საკითხზე შევაჩერებ თქვენს ყურადღებას. მაგრამ არის რესურსიც, რომ ამავე რედაქციის ფარგლებშიც, ვიდრე მას დასრულებული კანონის სახე მიეცემოდეს, შესწორებების შეტანის შემთხვევაში, რომლებსაც სხვადასხვა გარემოსდაცვითი ექსპერტები ვთავაზობთ, მივიღოთ მართლა კარგი კანონპროექტი, და მიღწეული იყოს ის მიზანი, რომელზეც ბატონი ალექო საუბრობდა, როდესაც ამბობდა, რომ მთავარია ვიპოვოთ ოქროს ბალანსი გამოყენებასა და დაცვას შორის. ჩვენთვის ცნობილ რედაქციაში ეს ბალანსი არ ჩანს. ანუ, მას ჯერჯერობით ვერ შევხედავთ, როგორც მდგრადი გამოყენების საფუძველს.

წარმოდგენილი სქემით შეუძლებელი ხდება ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნა. ბატონი დავითის ნათქვამი იმის შესახებ, რომ საქართველოში გავრცელებული ტყეები ზომიერ სარტყელში შემორჩენილი უკანასკნელი ხელუხლებელი ტყეებია დედამიწის სარტყელზე და თავისი ეკოლოგიური ღირებულება გააჩნია, რა თქმა უნდა, მხედველობაშია მისაღები. მდგრადი გამოყენება სწორად იმას ნიშნავს, რომ განსაზღვრო რა არის მისი ღირებულება და ეს ღირებულება გამოიყენო. ჩვენ რომ ავიღოთ, სიტყვაზე, მსხმოიარე ვაშლის ხე და ვაშლის მისაღებად კი არა, შეშად გამოვიყენოთ, ეს არ იქნება მდგრადი გამოყენება. მდგრადი გამოყენება იქნება, თუ მას გამოვიყენებთ ვაშლად და შეშად გამოვიყენებთ, ვთქვათ, რცხილას და წიფელს.

დაცული ტერიტორიების განვითარება არ არის მხოლოდ ბაყაყების და ჩიტების დაცვა, ეს არის ეკოსისტემების სერვისების დაცვა, რაც ისევე მნიშვნელოვანია ქვეყნისათვის, როგორც თავდაცვა და უშიშროება. გარემოს დაცვაში თანხის ჩადება იგივეა, რაც თავდაცვასა და უშიშროებაში თანხის ჩადება. როდესაც ვაძლიერებთ არმიას და შინაგან საქმეთა სამინისტროს, არ ველოდებით იქიდან ეკონომიკურ მოგებას, მაგრამ აუცილებელი ატრიბუტია ქვეყნის უსაფრთხოებისათვის. ასეთივე ატრიბუტია ქვეყნის ეკოლოგიური უსაფრთხოება. ბოლო დროს გამოქვეყნებულ ქვეყნის უსაფრთხოების დოქტრინაში, რომელიც უშიშროების საბჭომ შეიმუშავა, ცალკე პუნქტებია შეტანილი ეკოლოგიური უსაფრთხოების შესახებ და ყურადღება უნდა მიექცეს ამას.

კიდევ ერთი პრობლემა გახლავთ გარკვეული დისპროპორცია გარემოსდაცვით კანონმდებლობასა და ტყის გამოყენების კანონმდებლობას შორის, ასევე გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობასა და მის ინფორმირებულობასთან დაკავშირებით. არის კიდევ ერთი საკითხი, რომელზეც მაშინაც გავამახვილე ყურადღება, და რადგან სხვა რედაქცია არ ვიცი, ახლაც ვიტყვი. ეს არის მოიჯარის ვალდებულებებსა და უფლებებს შორის შეუსაბამობა. მას გაცილებით მეტი ვალდებულება ეკისრება, ვიდრე უფლება აქვს კანონით, ან ვიდრე მისი ბიზნესინტერესები სწვდება. მაგალითად, ადგილობრივი მოსახლეობის მომარაგება. ჯერჯერობით კანონმდებლობაში არ ჩანს ის მექანიზმები, რაც დაცვას ხელს შეუწყობდა. დაცვისთვის რა უნდა გააკეთოს იჯარის მფლობელმა, ეს ჯერჯერობით არ ჩანს.

პირწმინდა ჭრების საკითხი, რომელზეც ბატონი დიმიტრი საუბრობდა, ქართველ მეტყვევებთან დამატებით კონსულტაციებს საჭიროებს. მესმის, რომ კანონპროექტში ჩადებულია ძალიან ბევრი შეზღუდვა, ძალიან ბევრი პირობა უნდა დაკმაყოფილდეს იმისათვის, რომ პირწმინდა ჭრები დაიშვას. ნიადაგი არ უნდა გამოიფიტოს, სტრუქტურა არ უნდა შეიცვალოს, საჭიროა სპეციალური ნებართვა ენერგეტიკის და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროდან. იმისათვის, რომ იჯარის მფლობელმა დაუმტკიცოს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს, რომ ამა და ამ ადგილზე შესაძლებელია პირწმინდა ჭრების ჩატარება, ძალიან ბევრი გეოლოგიური, ჰიდროლოგიური კვლევა უნდა ჩატარდეს. ამ კვლევების შემდეგ შედეგი შეიძლება იგივე იყოს, რაც ახლანდელი კანონმდებლობით გვაქვს. ვთქვათ, მაქსიმალურად შევისწავლეთ ამ მხრივ საქართველოს მთელი ტერიტორია და გამოვყავით ის ადგილები, სადაც პირწმინდა ჭრა დასაშვებია, ჩემი ღრმა რწმენით, ეს რუკა 95%-ით დაემთხვევა იმ რუკას, რომელიც ახლა გვაქვს. ანუ შეზღუდვები არის 30 გრადუსზე მეტზე და 35 გრადუსზე მეტზე საერთოდ იკრძალება. ამიტომ ჩემი თვალსაზრისით, ასეთი კვლევა კი შესაძლებელია, მაგრამ დანახარჯი უფრო მეტი იქნება, ვიდრე შედეგი, რომელსაც მისგან მივიღებთ.

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ არსებულ კანონმდებლობაში შესაძლებელია განხორციელდეს გარკვეული ცვლილებები და ის ხარვეზები, რომელზეც ვსაუბრობდი, გამოსწორდეს. შედეგად დაცული იქნება ბალანსი დაცვასა და გამოყენებას შორის. ეს ძალიან მარტივი შემოთავაზებაა. კანონპროექტში, მაგალითად, წერია, რომ სახელმწიფოს მიერ სტრატეგიული ზონირება უნდა გაკეთდეს. ეს კარგია, მაგრამ ჩვენ ვთავაზობთ ეს ე.წ. ემ-სი-პი-ე-ფეი კლასების მიხედვით გაკეთდეს. ეს არის ევროპის ტყეების მინისტერიალის გადაწყვეტილება, რომლის მიხედვითაც ტყეები სამ კატეგორიად იყოფა: დაცული, დაცვითი და სხვა სატყეო ტერიტორიები. და ეს სტრატეგიული ზონირება იქნება ფაქტობრივად წყალგამყოფი. ეს არის დაცვითი ტყეები და მომავალში შესაძლებელია დაცული ტერიტორიების ან რეკრეაციული ტერიტორიების განვითარება, დანარჩენი სამეურნეო ტყეებია. ცხადია, ნაწილი, თუ იჯარით დიდი ფართობი გაიცემა, შეიძლება მასში მოხვდეს. ამ შემთხვევაში მენეჯმენტის გეგმაში გაიწერება, რომ იჯარის მფლობელი ვალდებულია ეს კონკრეტული ფართობი, ვთქვათ, 5 ათასი ჰექტარი ისე მართოს, როგორც ემ-სი-პი-ე-ფეი-ს პირველ კლასს შეესაბამება. ეს კლასები შეიძლება შეეფარდებოდეს ევროპის გარემოს დაცვის კატეგორიებს, ან კატეგორიებს, რომელსაც

ცნობს ჩვენი კანონმდებლობა. ანუ, თუ ჩაიწერება, რომ ის 5 ათასი ჰექტარი კერძო მფლობელის მიერ უნდა იმართოს, როგორც ჩვენს მიერ ცნობილი კატეგორიის მეორე კლასს შეესაბამება, ყველაფერი გასაგები იქნება. ტყე დაცული და უზრუნველყოფილი იქნება მდგრადი განვითარებისთვის.

გარდა ამისა, ვფიქრობთ, რომ ინვენტარიზაცია, რომელიც არის შემოთავაზებული, და აუცილებელი პირობაა ტყითსარგებლობის დაწყებისთვის, უნდა ექვემდებარებოდეს გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას, ისევე როგორც ითხოვს ამას საერთაშორისო კანონმდებლობა, ბიომრავალფეროვნების კონვენცია. თუ იგი საჯარო განხილვებს და გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას დაექვემდებარება, ამის შემდეგ ჩვენი ორგანიზაციის თვალსაზრისით, დიდი პრობლემა არ იქნება, ინვენტარიზაციას კერძო პირი ჩატარებს თუ სახელმწიფო. შეიძლება უკეთესიც იყოს კერძო პირმა ჩატაროს, იმიტომ რომ „გეზეშეს“ ნებართვას სახელმწიფოს გაკეთებული არ ექვემდებარება და ვიღაცამ ხომ უნდა გადაამოწმოს, სწორად გაკეთდა თუ არა იგი. ასევე ნებართვას უნდა დაექვემდებაროს მენეჯმენტის გეგმის დამტკიცების პროცესი. ჩვენი აზრით ეს საკითხები პოლიტიკური ნების შემთხვევაში მარტივად შეიძლება დაემატოს ჩვენთვის ცნობილ კანონპროექტს, რაც მნიშვნელოვნად გამოასწორებს დისბალანსს, რომელიც არსებობს დაცვასა და გამოყენებას შორის. მასსოვს, აუდიოჩანაწერი მაქვს მოსმენილი, თავად ვერ დავესწარი იმ შეხვედრას, დიდი დებატები გამოიწვია ევროკავშირის წარმომადგენლის მხრიდან დასმულმა საკითხმა, ევროკავშირის დირექტივები და გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა უნდა იყოს ამის ნაწილი თუ არა. დავასრულებ იმით, რომ დათოსგან განსხვავებით მე გაცილებით ოპტიმისტურად ვარ განწყობილი. ვფიქრობ, რომ არსებობს რესურსი ამ კანონმდებლობის გამოსასწორებლად და ყოველთვის იმედი მაქვს, რომ აქტიური ადამიანები გაცილებით უფრო მეტნი არიან, ვიდრე ხელჩამოშვებული ხალხი. დიდი მადლობა.

მედეა იმერლიშვილი – გმადლობთ, ბატონო ირაკლი. ახლა ილია ოსეფაშვილს მოვუსმინოთ, ბუნების დაცვის მსოფლიო ფონდის სატყეო პროგრამის ხელმძღვანელს.

ილია ოსეფაშვილი – მოგესალმებით. კოლეგებმა თითქმის ყველა ძირითად საკითხზე ისაუბრეს. თუმცა შევეცდები მეც დავამატო გარკვეული ინფორმაცია და ჩვენი ორგანიზაციის პოზიციაზეც მოგახსენოთ. მოგეხსენებათ, საქართველოს ტყეებს ძალიან დიდი ეკოლოგიური, სოციალური და ეკონომიკური მნიშვნელობა აქვს. თუმცა ამის მიუხედავად ბევრი პრობლემა გვაქვს, მათ შორის ყბადაღებული არამდგრადი და უკანონო ჭრები და გადაჭარბებული ძოვება. თუმცა ეს მოსახლეობის ძალიან მძიმე სოციალური მდგომარეობით აიხსნება. გადაჭარბებული ძოვება და ხე-ტყის შეშად გამოყენება ძირითადად ამით არის გამოწვეული. ამიტომ ეს საკითხები სასწრაფოდ მოითხოვს გადაწყვეტას და ეს მხოლოდ რეფორმის გზით უნდა მოხდეს.

თავად ტყეების მდგომარეობას რაც შეეხება, მე-20 საუკუნეში რამდენჯერმე იყო ტალღა არამდგრადი სარგებლობისა, ე.წ. უნებური ამორჩევითი ჭრებისა, რაც ტყიდან საუკეთესო მასალის გამოტანას გულისხმობდა. ამან ძალიან უარყოფითად იმოქმედა ტყეების სახეობების გენეტიკურ პოტენციალზე და შედეგად გვაქვს საკმაოდ დეგრადირებული ტყის მასივები. სპეციალისტების ანალიზის შედეგად გაირკვა, რომ ტყის ფართობის დაახლოებით ნახევარი საკმაოდ დაბალი სიხშირისაა და ვარჯშეკრულობა 50%-ზე ნაკლებია. ეს იმას ნიშნავს, რომ ეს ფართობები სასწრაფოდ ჩარევას და აღდგენით სამუშაოებს მოითხოვს და აქ განსაკუთრებით უნდა შეიზღუდოს კომერციული ტიპის სარგებლობა.

რაც შეეხება ტყის დანარჩენ ნაწილს, საჭიროა განისაზღვროს, რა პროპორციით უნდა იმუშაოს მომავალში სახელმწიფომ და რა დოზით კერძო სექტორმა. ეს მიმართულება, რა თქმა უნდა, ახალი რეფორმით უნდა განისაზღვროს. ორიოდ სიტყვით მოგახსენებთ იჯარის საკითხზე, რომელზეც ბატონმა დიმიტრიმაც ისაუბრა. ძალიან

მცირეა ამის პრეცედენტები, რუსეთის ფედერაციაში გვხვდება. მსოფლიოში ეს არ არის ძალიან გავრცელებული ფორმა. მაგრამ თუ ყველაფერი კარგად დაიგეგმება, აქ ფორმას ნაკლები მნიშვნელობა აქვს, მთავარია, რომ ტყის მდგრადობა იყოს უზრუნველყოფილი და ტყითსარგებლობა ხანგრძლივადიან გათვლაზე იყოს ორიენტირებული. ამას ისევ მივყავართ ტყის რესურსების არსებულ მდგომარეობამდე. ზუსტად უნდა ვიცოდეთ, რა რესურსი გაგვაჩნია. ზოგადად ვიცით, რომ ტყეები დეგრადირებულია, არის გარკვეული ფართობები შემორჩენილი, სადაც კიდევ შეიძლება კომერციულად ტყით სარგებლობა.

ტყეების კონსერვაცია, დაცვა, დაცული ტერიტორიების გაფართოება არ არის თვითმიზანი, ის დაცული ტერიტორიებიც პირველ რიგში ადამიანის ინტერესებს ემსახურება. ამიტომ უნდა ვიცოდეთ, ნებისმიერი აქტიური ჩარევა ეკოლოგიურის გარდა რა ეკონომიკურ ეფექტებს მოიტანს და ამ მიზნით ალბათ კარგი იქნება, თუ წინასწარ შეფასდება, რესურსების ინვენტარიაცია ჩატარდება. და ამის შემდეგ განისაზღვრება, წლიურად რა მოცულობის მერქნის დამზადებაა შესაძლებელი, რომ არ დაირღვეს ტყეების ეკოლოგიური ბალანსი. ამ ზღვარს ვერ გადავცილდებით, იმიტომ რომ ამან ხანმოკლე ვადაში შეიძლება მოგვიტანოს შემოსავალი, თუმცა ხანგრძლივადიან პერსპექტივაში ზარალი გაცილებით დიდი იქნება. და აქ არა მარტო ეკოლოგიურ კატასტროფებზეა ლაპარაკი, რომლებიც უკვე სახეზეა, და ის ტყეების არამდგრადი სარგებლობის შედეგიც არის. ამის თავიდან ასაცილებლად არის საჭირო წინასწარ ყველაფრის დეტალურად შეფასება.

ჩვენი ორგანიზაცია ამ კუთხით რამდენიმე წლის განმავლობაში გეგმავს მსგავსი ტიპის სწავლის ჩატარებას, რაც გულისხმობს საქართველოს ტყეების ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების ფუნქციების ეკონომიკურ შეფასებას. ამაში შედის წყალშემკრები აუზის რეგულირება, წყლის ხარისხი და მოსახლეობის მომარაგება ტყის პროდუქტებით. ეს ყველაფერი უნდა შეფასდეს და იმედია, კიდევ უფრო მეტი ინფორმაციას წარუდგენს გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს და უფრო მდგრადი გადაწყვეტილებები იქნება მომავალში.

მინდა შევეხო დაცულ ტერიტორიებსაც. ვეთანხმები ბატონ მინისტრს, რომ ეს, ისევე როგორც ნებისმიერი სხვა გადაწყვეტილება, ადგილობრივ მოსახლეობასთან უნდა შეთანხმდეს. ამჟამად არსებული 10-11% კონსერვაციის ორგანიზაციების აზრით ჯერ კიდევ ცოტაა, იმიტომ რომ მსოფლიოში მაინც უფრო მაღალი პროცენტია, ზოგადად თუ მივუდგებით. მაგრამ აქ რა თქმა უნდა, ყველა დაინტერესებული მხარის ინტერესი უნდა იყოს დაცული. დაცული ტერიტორიები მომავალში უნდა გაფართოვდეს პრიორიტეტულ მიმართულებებზე, მაგალითად ცხოველთა მიგრაციის დერეფნებში, რა თქმა უნდა, ყველა ინტერესის დაბალანსების გზით.

და ბოლოს, ჩვენი აზრით ქვეყანას სჭირდება ყველა დაინტერესებული მხარის მონაწილეობით შედგენილი სატყეო პოლიტიკის დოკუმენტის არსებობა. ეს შეიძლება იყოს ზოგადი ხასიათის მოკლე დოკუმენტი, მაგრამ მან უნდა ასახოს სატყეო სექტორის პრიორიტეტული მიმართულებები, ანუ რა გვინდა, მაქსიმალური ეკონომიკური შემოსავლის მიღება თუ სამომავლო, გადადებული შემოსავლები. კიდევ უფრო სასურველი იქნებოდა სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, მაგრამ ამას კვლავ ფინანსებამდე მივყავართ. იმიტომ რომ შეიძლება იყოს მშვენიერი დოკუმენტი, მაგრამ იყოს ფინანსური რესურსების ნაკლებობა. აქაც აუცილებელია, ყველამ ერთად, როგორც სახელმწიფომ, ისე არასამთავრობო სექტორმა ვითანამშრომლოთ, რომ მოვიზიდოთ კიდევ უფრო მეტი თანხა, შევისწავლოთ ტყის რესურსების მდგომარეობა და ტყით სარგებლობის გარდა გარკვეულ უბნებზე აღდგენითი სამუშაოებიც დაისახოს. გმადლობთ.

მელეა იმერლიშვილი – გმადლობთ, ბატონო ილია. ახლა უკვე შეგვიძლია ქალბატონ ნინო ჩხობაძეს მოვუსმინოთ. აქ უკვე ითქვა, რომ სატყეო სექტორი საქართველოში საჭიროებს რეფორმირებას. თქვენმა კოლეგებმა გამოთქვეს შენიშვნები,

რეკომენდაციები კანონპროექტის მიმართ. საინტერესოა თქვენი და თქვენი ორგანიზაციის აზრი დაგეგმილ ცვლილებებთან დაკავშირებით. მაინტერესებს, რამდენად ეთანხმებით იმ მოდელს, რომელსაც გვთავაზობს ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო.

ნინო ჩხობაძე – დიდი მადლობა. ალბათ ყველაზე რთულ მდგომარეობაში აღმოვჩნდი, იმიტომ რომ წინა გამომსვლელებმა უკვე ისაუბრეს იმ თემებზე, რაზეც ვაპირებდი საუბარს. ძალიან მიხარია, რომ ბატონი ალეკო შემოგვიერთდა დისკუსიაში.

დავიწყებ იქიდან, რომ სატყეო რეფორმის გატარება ძალიან მნიშვნელოვანია. სატყეო რეფორმაზე საქართველოში 50-იანი წლებიდან საუბრობენ. საბჭოთა პერიოდშიც იყო რეფორმის გატარების პირველი მცდელობები და რატომ – იმიტომ რომ საქართველოს ტყეებმა ადამიანის ზეწოლის შედეგად სამჯერ განიცადა დეგრადაცია. პირველი იყო 50-70-იანი წლები, როცა მთავარი სარგებლობის ჭრებით იჭრებოდა დაახლოებით 2 მლნ კუბური მეტრი მასალა და ამან განადგურების პირას მიიყვანა ახლომდებარე ტყის მასივები. ეს იყო სამრეწველო ტიპის ჭრები. იმ პერიოდში შექმნილი პრობლემების შედეგი მე-20 საუკუნის ბოლოს მივიღეთ.

შემდეგი პერიოდი ამ მხრივ 1991 წლიდან დაიწყო. ნუ ვიქნებით მიაბიტიები, ვთქვათ, რომ თუ საქართველოს მოსახლეობის ძირითადი ნაწილი გადარჩა, ეს ალბათ ტყის დამსახურება იყო. იმიტომ რომ იმ ენერგოკრიზისის ფონზე, რაც იმ პერიოდში იყო საქართველოში, მოსახლეობა ტყემ გადაარჩინა. ეს დიდი ზეწოლა იყო საქართველოს ტყეებისთვის, მაგრამ ამ ტყეების მარაგი, ტერიტორია თავისთავად დიდი აღმოჩნდა. ზოგიერთი ექსპერტის მონაცემებით, 45%-ია, 40%-ზე მაინც შეგვიძლია შევთანხმდეთ. მაგრამ მიუხედავად ამისა, ვეთანხმები ჩვენს გამომსვლელებს, ამან ტყეების დეგრადაცია გამოიწვია. ანუ, მეორე ტალღა იყო მე-20 საუკუნის ბოლოს, და მისი შედეგები ჯერ კიდევ არ მიგვიღია. 70-იანი წლების შედეგები იყო მეწყერები და ეკოშიგრაფიის პირველი ტალღა სვანეთიდან. ძალიან ბევრმა იფიქრა, რომ გაგვანდა სამრეწველო დანიშნულების ტყე და ზუგდიდში ტყის გადამამუშავებელი ქარხანაც კი ააშენეს, რომელმაც სულ რამდენიმე წელიც კი ვერ იმუშავა. მერე მიხვდნენ, რომ უკეთესი იყო ტყის რესურსის შემოტანა, ვიდრე სვანეთში ტყის განადგურება. ეს ყველაფერი მხოლოდ ერთ რამეზე მეტყველებს, საქართველოს ტყეებს არ გააჩნია სამრეწველო დანიშნულების პოტენციალი და მთელი მისი მარაგებით საუკეთესო ექსპერტის მიერ ერთ ჰექტარზე 177 კუბომეტრი გამოსავლიანობა დაითვლება. ეს არ იძლევა საშუალებას კომერციული ტყითსარგებლობის განვითარებისთვის. რა დაემართა საქართველოს ტყეებს და რა პრობლემის წინაშე აღმოჩნდა იგი, სერიოზულ ანალიზს საჭიროებს. ამიტომ ის, რომ რეფორმა აუცილებლობას წარმოადგენს, დიდი ხანია, ვიცით.

ვიმეორებ, იყო რეფორმის რამდენიმე მცდელობა, მაგრამ არც ერთს არ მოუტანია კონკრეტული სასარგებლო შედეგი. ბოლო ათწლეულშიც კი იყო რამდენიმე მცდელობა, მაგრამ არც მან მოგვცა ხელშესახები შედეგი. კანონპროექტის იმ ვარიანტის მიხედვით, რომელიც განხილვაზე იყო წარმოდგენილი, შეგვიძლია იმის თქმა, რომ მნიშვნელოვანი არ არის, რა როგორ ჩაიწერება, ერთადერთი, რა სარგებელიც აქვს მას, ეს არის სივრცითი დაგეგმარების ძალიან სერიოზული ელემენტის შემოსვლა კანონმდებლობაში. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია, მაგრამ მეორე მხრივ, მოწოდებულ წინადადებებში უფრო მეტი უარყოფითი დაგინახეთ, ვიდრე დადებითი.

პირველი არის ის, რომ კანონპროექტის მიხედვით ვერ ვხედავთ ეკონომიკურ გათვლას, რა დადებითი და უარყოფითი შედეგების მომტანი იქნება ქვეყნისთვის. ისევ ვიწყებთ წინა წლებში დაშვებული შეცდომების გამეორებას. თუნდაც ბოლო წლებში, 2006 წელს გატარებული რეფორმის შედეგად ტყეებში გრძელვადიანი, 20-წლიანი იჯარის შემოტანამ რა ეკონომიკური ეფექტი მისცა ტყითსარგებლობას და ტყის მოვლას, ჩვენთვის უცნობია. ამ პერიოდში ტყე წესით არ უნდა გაჩენილიყო, მაგრამ არ ვიცით მისცა თუ არა მან სახელმწიფოს გარდა ერთჯერადი შენატანისა სხვა ეკონომიკური

ეფექტი. ინვესტიცია, რომელიც ნიშნავს განახლებას, ტექნიკის შემოტანას, ახალი ჭრის მეთოდების დანერგვას, 20-წლიან ლიცენზიანტებს არ გაუკეთებიათ. გარდა ამისა, არ ვიცით რა შემოსავალი მიიღო სახელმწიფომ ამ ბოლო პერიოდში განხორციელებული რეფორმით.

მეორე მომენტი, რომელიც ჩვენთვის ასევე მნიშვნელოვანია, როგორც ცნობილი ხდება, იგეგმება ტერიტორიების ფრაგმენტაცია. ეს იმას ნიშნავს, რომ შემდგომში შეუძლებელი გახდება მისი მართვა და ამ შეცდომის გამოსწორება. არგუმენტი იმისა, რომ არა ვართ მართლები, ჯერჯერობით ვერ მოვისმინე. ჩვენდა სამწუხაროდ, უახლესი ისტორიიდან გვაქვს შედეგი სოფლის მეურნეობის მიწებთან დაკავშირებით. სასოფლო სამეურნეო მიწების ფრაგმენტაციამ სერიოზული ზიანი მიყენა სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებს, შესაბამისად მთლიანად სოფლის მეურნეობას. ამავე შედეგს მივიღებთ ტყეშიც. ამიტომ ტყეების ფრაგმენტაცია ყოველად დაუშვებელია. მით უმეტეს, რომ კანონპროექტში, ყოველ შემთხვევაში იმ ვარიანტში, რომელსაც ჩვენ გავაცანით, ჩადებულია ტერიტორიების გასხვისება და 5 ჰექტარზე გაცემა, რომელსაც ენერგეტიკისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო აღარ გააკონტროლებს. ვფიქრობ, რომ ტყის ფრაგმენტაცია ყველაზე დამლუპველი იქნება ტყის სექტორისათვის.

მაგალითს მოგიყვანთ მთავრობის ათპუნქტიანი პროგრამიდან, რომელიც პარლამენტშია შესული. მეექვსე მუხლში წერია, რომ თურმე სასოფლო-სამეურნეო ტერიტორიების ახალი პრივატიზაცია უნდა დაიწყოს და ეს ტყის ფონდის მიწებით უნდა მოხდეს. ძალიან კარგი იქნება, თუ ეს არ მოხდება, მაგრამ ჯერჯერობით ამ მუხლს ვხედავთ მთავრობის ათმუხლიან პროგრამაში. ანუ, ეს იქნება ტყეების კიდევ დამატებითი ფრაგმენტაცია, რამაც შეიძლება ძალიან სერიოზული პრობლემა შექმნას საქართველოსთვის. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ამ ტყეების, თუნდაც გრძელვადიანი იჯარით, ფაქტობრივად კერძო საკუთრებით, 49 წლით და შემდგომი გაგრძელების უფლებით გაცემა კერძო საკუთრებას ნიშნავს.

შესაბამისად, სახელმწიფოს კიდევ უფრო მეტი ძალისხმევა დასჭირდება კონტროლის მექანიზმის თვალსაზრისით. ჩვენნიარმა ქვეყნებმა ძალიან კარგად ნახეს, რა შედეგები მოგვცა რესტიტუციამ. შესაბამისად, აბსოლუტურად ვეთანხმები ილიას გამონათქვამს, უნდა შემუშავდეს პოლიტიკის დოკუმენტი ტყის მართვასთან დაკავშირებით, სადაც იქნება როგორც ეკონომიკური დასაბუთება, აგრეთვე განისაზღვრება, როგორ უნდა მოხდეს ტყეებით სარგებლობა და რა პოტენციალი გააჩნია საქართველოს ტყეებს. იმიტომ რომ საქართველოს ტყეების ყველაზე სერიოზული პოტენციალი გარემოსდაცვითია, ის აფორმირებს კლიმატს არა მარტო საქართველოში, არამედ მთლიანად კავკასიაში.

ვეთანხმებით ენერგეტიკის და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს პოზიციას, რომ აუცილებელია რეფორმის გატარება, მაგრამ მოდით, დასაწყისში შევიმუშაოთ ტყის მართვის პოლიტიკური სტრატეგია. და კიდევ ერთი საკითხი, რომელიც ჩვენთვის ძალიან მნიშვნელოვანია – ეს არის კანონში 2010 წელს შესული ცვლილება, როდესაც ტყის რესურსად განიხილება ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა. ეს ყოველად დაუშვებელია. გმადლობთ.

მედეა იმერლიშვილი – გმადლობთ, ქალბატონო ნინო. ჩვენ უკვე მოვისმინეთ ყველა მომხსენებლის მოსაზრება ამ კანონპროექტთან დაკავშირებით. მოხარული ვარ, რომ უშუალოდ მინისტრისგან შეგვიძლია მივიღოთ ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა იყო ამ ცვლილებების მიზანი.

ბატონო ალექო, რით იყო განპირობებული ეს ცვლილებები, რა იყო თქვენი მოტივაცია და თუ იყო გათვლილი რისკები.

ალექსანდრე ხეთაგური – გმადლობთ. ვხედავ, მომიწევს იმის ახსნა, თუ რისი გაკეთება არ შეიძლება, თუმცა რატომ, ვერ ვხვდები. აქ უკვე ბევრი ითქვა იმაზე, რისი გაკეთება არ შეიძლება და ეს ჩვენც კარგად ვიცით.

დავიწყით იმით, თუ რით იყო გამოწვეული ცვლილებები. აქ დამსწრე ყველა ადამიანი ეთანხმება იმ აზრს, რომ დღეს მოქმედი კანონმდებლობა ინსტიტუციონალურ და იურიდიულ დონეზეც, ბატონ ირაკლის დავესესხები, უვარგისია. ქალბატონმა ნინომ ისიც თქვა, რომ რეფორმები ჩასატარებელია და მათი ჩატარება ჯერ კიდევ საბჭოთა პერიოდიდან დაიწყო, მაგრამ ჯერ კიდევ არ დაუსრულებიათ. იმიტომ არ დაუსრულებიათ, რომ გამუდმებით გვიწევს ერთმანეთისთვის ახსნა-განმარტებების მიცემა. წლებს ლაპარაკში ვატარებთ და შედეგსაც ვერ ვღებულობთ.

დღესდღეობით რა მდგომარეობაც არის, ის რომ დარჩეს, ყველანი დამეთანხმებით, რომ უახლოეს ათ წელიწადში ტყე აღარ გვექნება. საუბარი იყო იმაზე, რა შედეგი გამოიღო ოცწლიანმა ლიცენზიებმა. შედეგი არ გამოუღია და ვერც გამოიღებდა. იმიტომ რომ შეუძლებელია ადამიანს ან კომპანიას ჰქონდეს ინტერესი და იფიქროს ტყის აღდგენაზე, როდესაც ტყით სარგებლობის უფლება აქვს მხოლოდ 20 წლით. ათ წელიწადში ხე არ გაიზრდება, რომ ხელმეორედ მოჭრას და მას ეკონომიკური ინტერესი გაუჩინოს. შესაბამისად, ეკონომიკური ინტერესი ტყის აღდგენისა მას არ ექნება. უამისოდ კი, მხოლოდ ცალმხრივი ინტერესი შეუძლებელი იქნება. რაც უფრო გრძელვადიანი იქნება მმართველობა, მით უფრო მეტი ეკონომიკური ინტერესი ექნება ამა თუ იმ ტერიტორიის გამომყენებელს და ტყით მოსარგებლეს, რომ მან მდგრადი მენეჯმენტი უზრუნველყოს და გარდა იმისა, რომ ტყით ისარგებლებს, მოჭრის საშეშე თუ სამასალე ხეს, აღადგინოს ის და კვლავწარმოების ციკლი შეკრას. ხუთწლიანი და ერთწლიანი ლიცენზიები მით უმეტეს ვერ გამოიღებდა შედეგს.

გეთანხმებით, რომ ერთ-ერთი ყველაზე დიდი პრობლემა, რაც სოფლის მეურნეობაში გაგვაჩნია, დამოუკიდებლობის პირველ წლებში არასწორად ჩატარებული მიწის რეფორმის, მიწების ფრაგმენტაციის შედეგია. ამიტომ არ ვიცი, სად ამოიკითხა ქალბატონმა ნინომ ტყის ფრაგმენტაციის შესახებ. ეს შეიძლება არასწორი ინტერპრეტაცია იყო, ან მართლა ეწერა, მაგრამ უკვე შეიცვალა.

უმთავრესი შეცდომა, რაც იყო ჩემს მიერ დაშვებული და ამაში სულ უფრო ვრწმუნდები, ის არის, რომ შევასრულე არასამათავრობო ორგანიზაციების თხოვნა და დასაწყისიდანვე უზრუნველვყავი მათი ამ პროცესში ჩართულობა. უკეთესი იქნებოდა, რომ კანონპროექტი თავიდან ბოლომდე დახვეწილიყო, ყველაფერი დასრულებულიყო და ამის შემდეგ დაწყებულიყო ჩვენს შორის კონსულტაციები. იმიტომ რომ ბევრი ისეთი შენიშვნა, როგორც მაგალითად ფრაგმენტაციასთან დაკავშირებით გამოითქვა, აღარ გაკეთდებოდა.

ყველა შეხვედრაზე დაგიდასტურებ, რომ ვაპირებთ იჯარებს, გრძელვადიან იჯარებს და ამაზე იქნება კანონი დაფუძნებული. და ტერიტორიებიც წყალგამყოფებით გაიცემა. აქედან გამომდინარე, ფრაგმენტაციაზე ლაპარაკი ზედმეტია.

შევეცდები ვუპასუხო ჩამოთვლილ შენიშვნებს. მთავრობის ათაუნქტიან გეგმას რაც შეეხება, და დამატებითი ტყის ფონდის მიწების ხარჯს, აქამდე სოფლის მეურნეობის

დარგი სარგებლობდა ამ მიწებით და კონკრეტული საიჯარო ხელშეკრულებებიც ფორმდებოდა, ღმერთმა უწყის, ვისი ვისთან. არც ის იცოდა ვინმემ, როგორ ანაზღაურდებოდა თანხები და როგორ ხდებოდა გარიგება მეტყვევებსა და მიწით მოსარგებლებს შორის. იქიდან გამომდინარე, რომ საბჭოთა პერიოდიდან მოყოლებული, ტყის ფონდის საზღვრები და ტერიტორია არ დაზუსტებულა, 30-50-იანი წლების ჭრების ხარჯზე ტყის ტერიტორია შემცირდა და იქ ხალხმა მიწის გამოყენება დაიწყო. როდესაც გადმომეცა ეს ყველაფერი, სამასზე მეტი ხელშეკრულება იყო დადებული, ზოგი საერთოდ უიჯაროდ იყენებდა მიწას და მეტყვევს ქრთამს აძლევდა. მოხდა ტყის საზღვრების კორექტირება და მიწის დამატებითი ფართობებიც გამოჩნდა. ამიტომ მიწას უნდა ჰყავდეს მეპატრონე.

ბატონო ირაკლი, ადრეც დაგიდასტურეთ, რომ თქვენს მოსაზრებებს ბოლომდე ვიზიარებთ. დღეს მოქმედი სისტემა შემდეგნაირია, როგორც კანონმდებელი, რეგულაციების დამწერი, ასევე ოპერატორი და შემმოწმებელიც არის „ბუნებრივი რესურსების სააგენტო“. მანამდე იყო გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტრო. ის, რომ გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს ერთი საქვეუწყებო ორგანიზაცია მეორეს ამოწმებდა, ეს ბლეფი იყო, იმიტომ რომ გამორიცხებულია ერთმა დეპარტამენტმა მეორე აკონტროლოს. ამიტომ უნდა გაიმიჯნოს რეგულაციის დამწერის, შემმოწმებლის და ოპერატორის ფუნქციები. სხვა შემთხვევაში ეს ფუნქციები აირევა ერთმანეთში და ისე დარჩება, როგორც დღეს არის, გვინდა დავუშვებთ ჭრას და გვინდა ავკრძალავთ. ამ რეფორმის ერთ-ერთი მთავარი მიზანიც სწორედ ამ ფუნქციების ერთმანეთისგან გაცალკეებაა. ამის შემდეგ უნდა ჩამოყალიბდეს, რა ფუნქცია აქვს სახელმწიფოს, რა კერძო სექტორს და რა – მოსახლეობას. უპირველესია წესების და რეგულაციების შემოღება. წესები სახელმწიფომ მოსახლეობასთან მჭიდრო კონტაქტში უნდა დააწესოს. კონტროლი და ინსპექცია უნდა განახორციელოს სახელმწიფომ, ოპერირებაში კი ის აღარ უნდა ჩაერიოს. ოპერირება კერძო სექტორის საქმეა. სწორედ აქ ჩნდება იჯარის მოსაზრება. ჩვენ არაფერს ვიგონებთ, მთელ მსოფლიოშია კერძო ტყეები. ადრეც მითქვამს და ახლაც გავიმეორებ, რომ დღეს საქართველოს მოსახლეობა არ არის მზად ტყის პრივატიზაციის თემის წამოსაწევად. საზღვარგარეთ იჯარები არ არის, იმიტომ რომ კერძო საკუთრება არსებობს. იმ ქვეყნებში, სადაც ტყითსარგებლობისა და გარემოსდაცვითი კანონმდებლობა მაღალ დონეზეა, ქვეყნებში, რომელთა მოდელზეც არის მსოფლიო პრაქტიკა დაფუძნებული და ასეთი სულ სამი თუ ოთხია მსოფლიოში, იჯარის თემა არ არსებობს, იმიტომ რომ არის კერძო ტყეები. აქედან გამომდინარე შევჩერდით ჩვენ გრძელვადიან იჯარებზე. 49 წელი იურიდიული პრაქტიკიდან იყო აღებული. უპირატესი გაგრძელების უფლება იმ შემთხვევაში, თუ მეიჯარე თავის ვალდებულებებს ასრულებს, უზრუნველყოფს იმას, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ეს ტერიტორია მის საკუთრებაში არ იქნება, მას მიანიჭებს გრძელვადიანობის განცდას და ის უფრო მიბმული იქნება თავის ბიზნესზე.

ბატონმა ირაკლიმაც აღნიშნა, რომ ეს მიდგომა არ იმუშავებს, რადგან მეიჯარეს მეტი ვალდებულება აქვს, ვიდრე უფლება. ეს ნამდვილად ასეა და ასეც უნდა იყოს, იმიტომ რომ მეიჯარე არ აწარმოებს ჩვეულებრივ ბიზნესს. მან უნდა მართოს ტყით დაფარული ტერიტორია და მას არა მარტო საკუთარ თავთან და საკუთარ ბიზნესთან აქვს პასუხისმგებლობა, არამედ ქვეყანასთან და მოსახლეობასთან. აქედან გამომდინარე,

უფრო მეტი ვალდებულება უნდა ჰქონდეს, ვიდრე უფლება. მაგრამ ამ ვალდებულებების შესრულება მას უნდა უღირდეს. თითოეული ვალდებულების შესრულება კომპანიისთვის კონკრეტულ ხარჯთან იქნება დაკავშირებული. ჩვენ ტყეს არ ვუყურებთ როგორც ფულად რესურსს, ტყე ფული არ არის, სწორედ ამიტომ აუქციონის საწყისი ფასი იქნება ნოლი. ბიუჯეტში თანხების მობილიზებაზე კი არ ვფიქრობთ, არამედ იმაზე, რომ მოვიდეს კომპანია, რომელიც თავისივე ბიზნესში გააკეთებს თანხის ინვესტირებას, ტყის მდგრად მენეჯმენტში გააკეთებს ინვესტირებას, გამართავს ბიზნესს, რომელიც გრძელვადიან პერიოდში სახელმწიფოს შესაძლებლობას მისცემს ყოველწლიურად, სტაბილურად მიიღოს შემოსავალი. აქედან გამომდინარე, მეიჯარეს ექნება იმის უფლება, რომ ტყის ტერიტორიაზე, თუ იქნება წყლის რესურსი, ჩამოასხას წყალი, და მოიპოვოს წიაღისეული.

რაც შეეხება პირწმინდა ჭრებთან დაკავშირებულ შეზღუდვებს, ეს შეზღუდვები მართლაც არის. ეს საკითხი კიდევ უფრო დაიხვეწა, ყოველდღიურად ვმუშაობთ კანონზე. იმთავითვე დაგეთანხმეთ კატეგორიზაციასთან დაკავშირებით. შემოდის კატეგორიზაციის ახალი რეგულირება. დღეს რაც ხდება, ამის გაგრძელება აღარ შეიძლება, საჭიროა რეფორმა და დავიწყეთ იმ მაგალითის ძებნა, რომლის ნაწილობრივი გაზიარება და რიგ შემთხვევაში კოპირება შესაძლებელი იქნებოდა. ნამდვილად ვიცი, რისი გაკეთება არ შეიძლება და შესაბამისად, არც გავაკეთებთ. ვფიქრობდით, გერმანული მოდელი დაგვეტოვებინა, თუ სხვა ქვეყნის მოდელი შეგვერჩია. ჩვენი დღევანდელი კანონმდებლობა და სისტემა გერმანულს ეფუძნება. ამიტომ რადგან საჭირო იყო ძირეული რეფორმა, მივიჩნიე, რომ არ ივარგებდა იგივეს შელამაზება და გადავწყვიტეთ, ავსტრიულ მოდელს გავცნობოდით. ტერიტორიის ფართობით და რელიეფით ეს ორი ქვეყანა ერთმანეთს ემთხვევა. თითქმის ერთი ერთზე, თუ არ ჩავთვლით იმას, რომ ავსტრიაში სხვა ტიპის ხეებია და საქართველოში სხვა ტიპის ხეები უნდა იყოს. ამიტომ გვინდა ავსტრიული გამოცდილების გადმოღება.

ნინო ჩხობაძე – მსგავსი შეიძლება იყოს, მაგრამ ერთნაირი არ არის.

ალექსანდრე ხეთაგური – თუ გვინდა ერთმანეთს დაუუმტკიცოთ, ვის უფრო მეტი გამოცდილება და ცოდნა აქვს ტყის სექტორში, მაშინ მე ნულარ დამისვამთ შეკითხვებს. მე ვიცი ის, რა არ უნდა მოხდეს. კი ბატონო, მსგავსია. მაგრამ იმდენად მსგავსია, რომ შესაძლებელია ამ მოდელის გადმოღება. ამასთან, ავსტრია არის ერთ-ერთი ყველაზე დიდი ინდუსტრიული მჭრელი ევროპაში, მაშინ როდესაც მზარდი ტყის ბალანსი აქვს. მდგრადი მენეჯმენტი სწორედ ამას გულისხმობს, რომ უზრუნველყოფილი იყოს ხელოვნური განაშენიანებაც. თუ ხელოვნური განაშენიანება არ იქნა უზრუნველყოფილი, შესაბამისად, შეუძლებელი იქნება ტყით სარგებლობა. ბარემ ისიც ვთქვათ, წყნეთში ან სურამში როგორი ტყეებია. სპეციალისტის გარდა ყველა იტყვის, რომ სურამის ტყე ძველისძველია. რეალურად კი ხელოვნური განაშენიანებაა.

ისევ მინდა დაუვბრუნდე კატეგორიზაციის თემას. ბატონო ირაკლი, აბსოლუტურად გეთანხმებით კატეგორიზაციასთან დაკავშირებით. რაც შეეხება ინვენტარიზაციაზე გარემოს ზემოქმედების შეფასებას, ძალიან კარგია, რომ ასეთი მოთხოვნა გაქვთ, მაგრამ ეს საკითხები ზომ გავიარეთ. გარემოზე ზემოქმედების შეფასებასთან დაკავშირებით,

პირიქით, მოგაწოდეთ იდეა, რომ ეს პირდაპირ არ დაექვემდებარება მას, მაგრამ ის, რის გამოც თქვენ ეს მოთხოვნა დააყენეთ, იყო ის, რომ ინვენტარიზაციის შედეგები საჯაროდ განხილულიყო. მე გამოვთქვი თანხმობა, რომ პირდაპირ გაიწერებოდა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურები და თქვენ მაშინვე მოხსენით ეს საკითხი.

მედეა იმერლიშვილი – ბატონო ალექო, ჩაგეკითხებით, შეიძლება მე გამომეპარა ეს საკითხი. მაგრამ მაინტერესებს, ტყეებს იჯარით გაცემამდე ჩაუტარდება ინვენტარიზაცია?

ალექსანდრე ხეთაგური – ამას მეიჯარე გააკეთებს და გეტყვით, რატომ. რაც შეეხება ნებართვას ტყით სარგებლობის გეგმის დამტკიცებაზე, თუ დამტკიცდა, ნებართვადაც შეიძლება ჩაითვალოს. ტყით სარგებლობის გეგმა ჩვეულებრივად განიხილება და დამტკიცების შემთხვევაში მეიჯარე შეძლებს ხეების მოჭრას.

ტყე აქამდე გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების სამინისტროს დაქვემდებარებაში იყო და მას მხოლოდ როგორც გარემოს დაცვის ობიექტს, ისე აღიქვამდნენ. წიაღისეულის მოპოვება შესაძლებელი იყო ყოველგვარი „გეზუმე“, „გეზენის“ გარეშე. იმიტომ რომ სხვა შემთხვევაში, მოგეხსენებათ საქართველოში არსებობს ბევრი საბადო, რომელმაც უფრო მეტად დააზიანა გარემო, და დღესაც აზიანებს. აქედან გამომდინარე, საჭიროა არა მარტო ტყის მდგრადი მენეჯმენტი, არამედ თვითონ ბუნებრივი რესურსებისაც. ნებისმიერი წიაღისეულის მოპოვებისას ეს ყველაფერი გათვალისწინებული უნდა იყოს. შეიძლება ბევრს არ მოგეწონოთ, მაგრამ მე ტყეს ისეთსავე წიაღისეულად განვიხილავ, როგორც ნებისმიერ სხვა წიაღისეულს და ვამბობ, რომ ყველა ამ წიაღისეულის მოპოვება უნდა განხორციელდეს მდგრადი გამოყენების პრინციპის გათვალისწინებით.

ნინო ჩხობაძე – როგორც ვხვდები, თქვენ ბოლომდე არ ჩაგაყენეს ვილაცებმა საქმის კურსში წიაღისეულთან დაკავშირებით.

ალექსანდრე ხეთაგური – რაც შეეხება პროცესს, კატეგორიზაცია უნდა განხორციელდეს სახელმწიფოს მიერ, ამას მოჰყვება იჯარის პროცესის წინასწარი ინიცირება. მეიჯარემ თვითონ უნდა ჩაატაროს ინვენტარიზაცია და მას ამისთვის ორწლიანი პერიოდი მიეცემა. ამ პერიოდში ის გათავისუფლებული იქნება საიჯარო გადასახადისგან. ინვენტარიზაციის ჩატარების შემდეგ მან შეიძლება დააბრუნოს კიდევ ეს ტერიტორია და თქვას, რომ არ სჭირდება, რადგან ვერ შეძლებს ამ ტერიტორიის მართვას, ან ინვენტარიზაციის შედეგების მიხედვით გადავიდეს მეორე ეტაპზე, რაც ტყითსარგებლობის გეგმის დამუშავებას გულისხმობს. მხოლოდ ტყითსარგებლობის გეგმის დამტკიცების შემდეგ შეიძლება მას ხე-ტყით სარგებლობა. ტერიტორიით მანამდეც ისარგებლებს. მინდა დაგარწმუნოთ, რომ ტყეში დღესაც შემოსავლის მომტანი ბევრი ღონისძიება ხორციელდება. მობილური ხომ ყველას გაქვთ? მისი ანბები ხომ ტყეში დგას. უნდა იკითხოთ, თვეში რა თანხას იხდის იჯარაში თოთოეული კომპანია თითოეულ ანძაზე. საკმაოდ სოლიდურ თანხებზე გახვალთ. ბოლო სამი თვეა, სახელმწიფოს უხდიან და მანამდე არც არავის უხდიდნენ.

მედია იმერლიშვილი – გმადლობთ, ბატონო ალექო. ვიდრე დარბაზს მივცემდეთ შეკითხვების დასმის საშუალებას, იქნებ მომხსენებლებმა გააკეთონ კომენტარები. ქალბატონ ნინოს უნდა ერთი საკითხის დაზუსტება.

ნინო ჩხობაძე – ბატონო ალექო, მესმის, რა ინფორმაციასაც ფლობთ წიაღისეულის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების პროცედურებთან დაკავშირებით და გეთანხმებით, რომ 2004 წლის მერე ეს გაუქმდა. თუმცა მანამდე კანონში იდო და შესაბამისად მეტნაკლებად ყველა წიაღისეული გადიოდა. ძველ გახსნილ კარიერებზე, ისეთზე, როგორიც არის მადნეული, ეს ვერ გაკეთდებოდა, ამას სჭირდებოდა გარემოსდაცვითი აუდიტი. ეს სხვადასხვა თემებია. შეგიძლიათ დააზუსტოთ ნავთობკომპანიებში, როგორ გაიარეს ყველა ჭაბურღილზე გარემოზე ზემოქმედების შეფასება, იმიტომ რომ იძულებულები იყვნენ, ეს გაეკეთებინათ კანონის მიხედვით.

თქვენ ახსენეთ წყალი. ეს ნიშნავს, რომ ტერიტორიას გადავცემთ სამართავად და არა ტყის რესურსით სარგებლობას.

ალექსანდრე ხეთაგური – ყველა შეხვედრაზე მიწვევს გამეორება. თუ ნახავთ პირველ ხელშეკრულებას, იქ ნახავთ ჩანაწერს ამის შესახებ.

ნინო ჩხობაძე – იქ წერია, გეთანხმებით.

ალექსანდრე ხეთაგური – დაინტერესებულმა საზოგადოებამ ეს კარგად იცის, იმიტომ რომ ეს ხელშეკრულება გამოქვეყნებული მქონდა. ჩვენ ვსაუბრობთ ტყით დაფარული ტერიტორიის მდგრად მართვაზე.

ნინო ჩხობაძე – არ არის ეს მდგრადი მართვა, მერწმუნეთ, ბატონო ალექო. და სწორედ ის არის პრობლემა, რომ საუბარია ტყით დაფარული ტერიტორიის მართვაზე. სპეციალურად არ ვახსენე კონცესიური და ლიზინგური ხელშეკრულება, იმიტომ რომ ბოლო განხილვაზე თქვენ ბრძანეთ, რომ ამას კიდევ სჭირდებოდა დახვეწა.

ალექსანდრე ხეთაგური – ლიზინგური და კონცესიური ხელშეკრულებების შესახებ კანოპროექტში არ წერია და არც არასოდეს ეწერება. ვიძეორებ, დავუშვი შეცდომა და ბევრმა თქვენგანმა ჩემი კეთილგანწყობა არასწორად გამოიყენა. ამიტომ ახლა ჯერ დავასრულებ კანონის მიღებას, მერე გამოვაქვეყნებ იჯარის ხელშეკრულებას და ა.შ. ნელ-ნელა წავალთ წინ. ყველაფერს „ორჰუსის კონვენციის“ შესაბამისად გავაკეთებთ. მაგრამ წინასწარი საკონსულტაციო ხასიათის შეხვედრები აღარ იქნება, იმიტომ რომ არასწორად აღიქმება ეს სამუშაო პროცესი. სამუშაო შეხვედრად წარმომიდგენია კონკრეტულ მუხლებზე შენიშვნების მოწოდება. არ მინდა დავასახელო არასამთავრობო ორგანიზაციები, მაგრამ ძალიან ცოტასგან მივიღეთ წერილი, სადაც კონკრეტულ მუხლებზე იქნებოდა მოწოდებული მათი ხედვა და ინტერპრეტაცია. დანარჩენებს მხოლოდ ზოგადი ფრაზები აქვთ მოწერილი. სამუშაო პროცესი ზოგად ფრაზებზე ვერ აიგება. ამიტომ როდესაც პარლამენტი მიიღებს კანოპროექტს, შემდეგ ვიმუშავებთ იჯარის ხელშეკრულებაზე, და

ისიც კანონმდებლობის დაცვით იქნება გამოქვეყნებული. რაც შეეხება წინასწარ განხილვებს, კონსულტაციებს არასამთავრობო სექტორთან კიდევ გავივლით, მაგრამ ამას ნაკლებად პოლიტიზებულ პროცესად გავხდით.

მედეა იმერლიშვილი – ბატონო ალექო, პარლამენტში რამდენ ხანში შევა კანონპროექტი?

ალექსანდრე ხეთაგური – მას შემდეგ რაც დამუშავდება თავიდან ბოლომდე ვფიქრობ უახლოეს ორ კვირაში შესაძლებელი იქნება მისი მთავრობისთვის წარდგენა და მერე უკვე როგორც მთავრობა გადაწყვეტს, ისე იქნება.

ნინო ჩხობაძე – დიდი მადლობა ასეთი დაზუსტებისთვის, მაგრამ დავამატებდი, რომ ეს ყველაფერი ძალიან გვაგონებს იმ კონცეპტუალურ დოკუმენტს, რომელიც იყო შემუშავებული 2006-2007 წლებში ტყეებთან მიმართებაში, როდესაც საუბარი იყო აუზებით დაყოფასა და სარგებლობაზე, ტერიტორიების გაყიდვაზე. ზუსტად ეს არის პრობლემა, რომ ეს არ შეესაბამება ტყის მდგრადი მართვის პრინციპებს, რომელიც იყო თავის დროზე მიღებული. ზუსტად ეს გამოიწვევს პრობლემას.

ალექსანდრე ხეთაგური – ევროპაში არასწორად გააკეთეს?

ნინო ჩხობაძე – ამიტომაც არის, რომ ევროპაში აქვთ ხელოვნური ტყეები და არა ბუნებრივი, რაც არის ყველაზე დიდი სიმდიდრე. და კიდევ ერთი, ავსტრიის მაგალითთან დაკავშირებით. ტყის მართვის ავსტრიის მოდელი მეტყვევების აზრით ყველაზე ცუდია მთელ ევროპაში. რაც შეეხება ტყეების მართვის გერმანულ მოდელს, ის კლასიკური მოდელია და მეფის დროსაც იყო და თქვენ წარმოიდგინეთ, საქართველოს ტყეების ისტორიას აქვს ძალიან დიდი გამოცდილება ამ მიმართებაშიც კი. თუმცა ეს თქვენი გადასაწყვეტია, ნამდვილად პოლიტიკური გადასაწყვეტია, რა მოდელს აარჩევთ, უბრალოდ, თუ მიიჩნევთ, რომ ორჭუსის მიხედვით უნდა იმოქმედოთ, თავიდანვე სწორად მოიქცით, რომ ჩართეთ საზოგადოება განხილვაში და ნუ გწყინთ. საზოგადოება მოწადინებულია, რომ დაინახოს დადებითი და უაყოფითი რისკებიც, და რისკებს საზოგადოება, ყოველ შემთხვევაში „საქართველოს მწვანეთა მოძრაობა“ ნამდვილად ხელავს.

რაც შეეხება ჩვენს დანაპირებს პირველი მუხლის ჩამოყალიბებასთან დაკავშირებით, უკვე მზად არის და უახლოეს დღეებში მოგაწვდით. დანარჩენზე ერთად უნდა ვიმსჯელოთ. ყველაფერი დეფინიციიდან იწყება, რას ნიშნავს ტყე. დიდი მადლობა.

ალექსანდრე ხეთაგური – მოდით ასე შევთანხმდეთ, მე ახლა საერთოდ გავჩერდები. დღევანდელი სიტუაცია უფრო მაწყობს. მე, როგორც მინისტრს, იდეალური კანონი მაქვს. კარგი იქნებოდა, თქვენს დროსაც რომ ასეთი იდეალური კანონი ყოფილიყო, რაც გენდომებოდათ, იმას გააკეთებდით.

ირაკლი მაჭარაშვილი – დავაზუსტებ. შეიძლება არასწორი ინტერპრეტაცია იყო. მე არ მითქვამს, რომ უსაზღვრო უფლებები უნდა ჰქონდეს და ვალდებულებებს აღემატებოდეს. ჩვენი აზრით, იმდენი უფლება უნდა ჰქონდეს, რამდენიც უზრუნველყოფს მისი ვალდებულებების შესრულებას. თუ მას აქვს ვალდებულება, დაიცვას ტყე უკანონო ქმედებებისგან, უფლებაც უნდა ჰქონდეს, რომ რაიმეთი დაიცვას.

რაც შეეხება ნებართვის გაცემას, მართალს ბრძანებთ, რომ მთავარია იყოს ექსპერტული და საჯარო განხილვა. გეთანხმებით, რომ არ შეიძლება ერთ სამინისტროში იყოს თავმოყრილი ნებართვის გაცემის, კონტროლის და სამეურნეო ფუნქციები, სწორედ ამას მოუვლის ეს საკითხი, რომ გარემოს ზემოქმედების ნებართვა გაიცეს ერთი სამინისტროს მიერ და ა.შ. ეს ერთ-ერთი გზაა, თუმცა არ არის პანაცეა, თუ გავითვალისწინებთ იმ სამინისტროს დღევანდელ მდგომარეობას და იმასაც, თუ როგორ ამოწმებენ ამ ნებართვებს.

წიალის მოპოვებაზეც გეთანხმებით. წიალის მოპოვება გაცილებით ძლიერი ზემოქმედებაა გარემოზე, ვიდრე ტყის ჭრა. სამწუხაროდ, საქართველოს კანონმდებლობა არღვევს 2007 წლიდან „ორჰუსის კონვენციას“, ვინაიდან წიალის მოპოვება გათავისუფლებულია გარემოზე ზემოქმედების ნებართვისგან. ასეთი რაღაც ჩილეში ხდებოდა პინოჩეტის დროს და მიუთითებს არამდგრად გამოყენებასა და არადემოკრატიულობაზე. ეს პირდაპირ არის კონსტიტუციური საჩივრისა და „ორჰუსის კონვენციის“ საჩივრის საგანი, რომ მის დანართებში შეტანილი საქმიანობა საქართველოს კანონმდებლობით არ არის გარემოზე ზემოქმედებას დაქვემდებარებულ საქმიანობებში.

რამდენიმე დამაზუსტებელი კითხვა მაქვს. ეთანხმებით თუ არა იმას, რომ ტყითსარგებლობის წესები უნიფიცირებული უნდა იყოს, მიუხედავად იმისა, ვინ მართავს ან ვის სარგებლობაშია ტყე.

თქვენ ბრძანეთ, რომ პრივატიზებისთვის არ არის მზად სახელმწიფო. კერძო საკუთრების ქვეშ მართო პრივატიზებას განიხილავთ თუ სათემო საკუთრებასაც.

ალექსანდრე ხეთაგური – სათემო საკუთრება უკვე კერძო საკუთრებაა. შესაბამისად, თუ თემი გაერთიანდება და ექნება ამის სურვილი, მას ეს თავისუფლად შეუძლია. მაგრამ ბევრი მაგალითის მოყვანა შეიძლება მსოფლიო პრაქტიკიდან, რომ სათემო საკუთრებამ არ გაამართლა. პირიქით, გაჩეხეს და გააჩანაგეს ყველაფერი.

რაც შეეხება პირველ კითხვას, იმთავითვე ვთქვით, რომ ეს კანონი შეეხება ხის ჭრას და ტყით სარგებლობას. კანონმდებლობა გავრცელდება ყველაფერზე, მათ შორის დაცულ ტერიტორიებზეც. იმიტომ რომ ხის ჭრა რაღაცით უნდა დარეგულირდეს. მნიშვნელობა არ ექნება, ეს იქნება ადგილობრივი მუნიციპალური ტყე, კერძო საკუთრებაში არსებული ტყე, სახელმწიფოს თუ საპატრიარქოს საკუთრებაში არსებული ტყე და სხვ. ეს არის ტყითსარგებლობითი კანონმდებლობა და არა გარემოსდაცვითი ან სხვა.

დისკუსიის დასაწყისში ბრძანეთ, რომ კანონპროექტი ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნას ეწინააღმდეგება. უკაცრავად, მაგრამ თქვენ იცით, რომ ეს არის ჩვეულებრივი კანონი. ნებისმიერი დაცული ტერიტორია ასევე კანონით იქმნება. აქედან გამომდინარე, ერთი მეორეს ვერაფრით შეეწინააღმდეგება. მოგეხსენებათ, ცალკეა კანონი ბაწარა-ბაბანეურის დაცულ ტერიტორიაზე, ასევე სხვა დაცულ ტერიტორიებზე. ყველას

აქვს თავისი სფეციფიური კანონი, რომელიც დამოუკიდებლად მიიღება და მათ ისეთივე იურიდიული ძალა აქვთ, როგორც ექნება ამ კანონს. იურიდიულად ზუსტად ასეა. ასე რომ იგი არ გამოორიცხავს ახალი დაცული ტერიტორიების შექმნას. კატეგორიზაციის გაკეთების შემდეგ, პირიქით შესაძლებელია მეტ ტერიტორიას მიენიჭოს დაცვითი ფუნქცია, ვიდრე დღეს აქვს. გვაქვს აკრძალვები დახრებთან და ა.შ. არ არის გამოორიცხული, რომ ახალი კატეგორიზაციით გაიზარდოს დღეს არსებული შეზღუდვები.

ირაკლი მაჭარაშვილი – კიდევ ერთხელ მინდა დავაზუსტო, რომ ჩვენი ორგანიზაციის შენიშვნები შეეხებოდა იმ რედაქციას, რომლის გაცნობის საშუალებაც ჩვენ გვქონდა. მას მერე, რამდენადაც არ გვინახავს ახალი რედაქცია, შესაძლოა ჩვენი ზოგიერთი შენიშვნა დღეს უკვე ნაკლებად აქტუალური იყოს.

გეთანხმებით, რომ ყველა შემდგომ კანონს უპირატესი აქვს ძალა წინამორბედთან შედარებით, მაგრამ თუ კატეგორიაცია იჯარით გაცემამდე ჩატარდება, ამ შემთხვევაში დაცული ტერიტორიების შექმნა უფრო გაადვილდება და მდგრად განვითარებასთან იქნება დაკავშირებული. ხოლო თუ პირიქით მოხდება, ეს გაართულებს პროცესს და მრავალი წლით გადაადებს.

ამერიკის საუკეთესო იდეად დღემდე მიიჩნევა დაცული ტერიტორიების შექმნა. ითვლება, რომ ეროვნული პარკების შექმნამ გამოიყვანა 30-იანი წლების ფინანსური და ეკონომიკური კრიზისიდან ამერიკის საზოგადოება.

ალექსანდრე ხეთაგური – გარდა იმისა, რომ უფრო გვიან მიღებულ კანონს უპირატესი იურიდიული ძალა აქვს, ადრე მიღებულ კანონთან შედარებით, სპეციფიურ კანონს ასევე აქვს იურიდიულად მეტი ძალა. ჯერ იქნება კატეგორიზაცია, მერე – იჯარის ხელშეკრულება.

მელეა იმერლიშვილი – დიდი მადლობა. ახლა უკვე საზოგადოებას მივცეთ დისკუსიაში ჩართვის საშუალება.

მერაბ ბარბაქაძე, სამართლებრივი საზოგადოება – ბატონო ალექო, სწორად აღნიშნეთ, რომ გვიანდელ კანონს უპირატესი ძალა აქვს წინასთან შედარებით, მაგრამ სფეციფიურზე ახლა ნუ ვილაპარაკებთ, იმიტომ რომ რომელია ტყესთან მიმართებაში სპეციფიური, ეს არააქტუალურია. თქვენ ასევე სწორად ბრძანეთ, რომ არავინ გიშლით ხელს მიიღოთ ახალი კანონი ახალი დაცული ტერიტორიის შექმნის შესახებ, მაგრამ თქვენ რომ ახლა იღებთ კანონს, რომელიც სხვანაირად არეგულირებს დაცული ტერიტორიების საკითხს, ამას ადრე მიღებულ კანონებთან მიმართებაში რა ეფექტი ექნება, ეს თუ არის შესწავლილი? იმიტომ რომ როგორც წესი, სამართლებრივი ანალიზის გარეშე დაწერილი კანონები ხშირად იწვევს კოლიზიებს, წინააღმდეგობებს სხვა კანონებთან, რაც ერთ-ერთი პოტენციური წყაროა კორუფციისთვის.

მეორე შეკითხვა საკუთრების თემას ეხება. ძველ კოდექსში, რომელიც დღემდე მოქმედებს, იყო ერთი მკვდრადშობილი მუხლი პრივატიზაციასთან დაკავშირებით. რა ბედი ეწია ამ ჩანაწერს, ტყეების პრივატიზება კვლავ განიხილება თუ არა ახალ პროექტში.

მესამე შეკითხვა ეხება ტყეების კატეგორიზაციას. აღინიშნა, რომ ჩვენი ტყეები სხვა ფასეულობის მატარებელია და არის პირველადი ტყეებიც, მათ შორის რელიქტური ტყეები დასავლეთ საქართველოში. ევროპაში მეორადი ტყეებია და შესაბამისად, მათი ტყითსარგებლობა რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში სწორედ მეორადი ტყეების პირობებში ყალიბდებოდა. ეს სპეციფიკა თუ არის გათვალისწინებული, როდესაც ვაკოპირებთ ავსტრიის კანონმდებლობას. ტყეების კატეგორიზაციისას ეს ეკოლოგიური მომენტი თუ იქნება გათვალისწინებული.

მანანა დევიძე, არასამთავრობო ორგანიზაცია „კავკასიის ეკოლოგია“ – ვეთანხმები ჩემს წინა გამომხსენებელს, მხოლოდ ასეთი კითხვა მინდა დავსვა, ბატონო ალექო, საით მივდივართ, ბუნებრივი ტყეების შენარჩუნება გვინდა, რაც მდგრად მართვას გულისხმობს, თუ სამეურნეო ტყეების განვითარება? რამდენადაც ტყე საკმაოდ რთული ეკოსისტემაა, მასთან ნებისმიერი შეხება სხვადასხვა დარღვევას იწვევს. მაგრამ ტყეს გააჩნია თვითრეგულაციის ანუ აღდგენის უნარი. როგორ შეიძლება დავიცვათ ბალანსი, რომ ტყემ თავისი პირვანდელი სახე არ შეიცვალოს? მე მაგალითად, არა მგონია ამ კანონპროექტის მიხედვით ეს შესაძლებელი იყოს. მივდივართ ჩვენი ბუნებრივი ტყეების განადგურებისაკენ. გარდა ამისა, კანონპროექტი ძალიან ღარიბია ტერმინოლოგიურადაც.

ზაზა გაგუა – ვერ დავეთანხმები ბატონ ალექოს, რომ საქართველოში ტყეების დაცვას 30-წლიანი ისტორია აქვს. საქართველოში ტყეების დაცვას ძალიან დიდი ისტორია აქვს და ჯერ კიდევ ძველი კოლხეთიდან იწყება. სხვათა შორის, ჩვენს წინაპრებს, საბჭოთა ეპოქამდე ძალიან კარგი პრაქტიკა ჰქონდათ ტყეების გამოყენებისა.

იმაში ვეთანხმებით, რომ ტყის კოდექსს აუცილებლად სჭირდება შეცვლა. სამწუხაროა, რომ ამ განხილვებში არ მონაწილეობს გარემოს დაცვის სამინისტრო, რომლის ფუნქციაც დღეს გაურკვეველია.

ტყის დაცვითად გამოცხადებით მას კატეგორიას ვანიჭებთ. მაინტერესებს, მიუხედავად ამისა, იქ დაიშვება ჭრა თუ არა, თუ დაიშვება, რა ტიპის? დაცვითი კატეგორია ენიჭება ტყეს, თუ ის არის კარსტულ რეგიონებში. ასეთია დასავლეთ საქართველოს ტყეების უმეტესობა. კარსტის წარმოქმნაზე, რომელიც საქართველოს ერთ-ერთი სიმდიდრეა, პირდაპირ მოქმედებს ტყეების გაჩეხვაზე.

ალექსანდრე ხეთაგური – როდესაც ევროპაში დაშვებულ შეცდომებზე ვსაუბრობთ, ისიც გავითვალისწინოთ, მთლიანი ერთობლივი შიდა პროდუქტი მათ რამდენი აქვთ და ჩვენ რამდენი, ან როგორია საშუალო ხელფასი ევროპაში და როგორი ჩვენთან. საკმაოდ ადვილია განავითარო ქვეყანა და შემდეგ განვითარებად ქვეყანას ჭკუა ასწავლო.

ჩვენ ვსაუბრობთ გრძელვადიან მდგრად მენეჯმენტზე. დავიწყებ სამართლებრივი ანალიზით. მინდა მოგახსენოთ, რომ ამაზე ყოველდღიურად მიმდინარეობს მუშაობა. ყოველდღიურად იხვეწება კანონპროექტი. კანონპროექტს ბუნებრივად მოჰყვება ბევრი ცვლილება სხვადასხვა კანონში. შესაძლო კოლიზიები ახსენეთ, მაგრამ ეს კანონი არ გამოიწვევს კოლიზიებს, იმიტომ რომ აღნიშნული კანონი არ შეეხება გარემოსდაცვით ფუნქციას და დაცული ტერიტორიების ფუნქციას. ის დაადგენს წესებს, თუ როგორი ტყითსარგებლობაა დასაშვები და როგორ უნდა მოიჭრას ხე ნებისმიერ ტერიტორიაზე,

იქნება ეს დაცული ტერიტორია თუ დაცვითი ფუნქციის მატარებელი, კერძო თუ სახელმწიფო საკუთრება და ა.შ.

დავით თარხნიშვილი – მინდა ბატონ ზაზას კითხვას ვუპასუხო. ვერ დაგეთანხმებით. თქვენ მოიყვანეთ მაგალითი, რომ უძველესი დროიდან იყო ტყეები დაცული. ტყეების დაცვის რაღაც ტრადიცია ალბათ იყო, მაგრამ ცოტა რთულია დღევანდელზე გადმოტანა. 4 ნახევარი მილიონი მოსახლეობა მაშინ არც იყო საქართველოში და ეკონომიკური მოთხოვნებიც სულ სხვა იყო. დღევანდელი გადაწყვეტილების მიმღები ბევრად უფრო რთულ სიტუაციაშია.

ალექსანდრე ხეთაგური – პრივატიზაციის ვალდებულებაზე დაისვა კითხვა. ვფიქრობ, რომ დღეს საზოგადოება არ არის ამისთვის მზად. თუ ოდესმე საზოგადოება ამისთვის მზად იქნება, მაშინდელი მფლობელი, სახელმწიფო, მიიღებს გადაწყვეტილებას შემოიღოს პრივატიზაცია თუ არა.

კატეგორიაზაციასთან დაკავშირებით შემოიღია ვთქვა, რომ ეს აღიარებული ნორმებია, ევროკავშირის მოთხოვნებია. კატეგორიაზაციის განხორციელება საერთაშორისო სტანდარტით არის შესაძლებელი.

კითხვა დაისვა, საით მივდივართ, ბუნებრივი თუ სამეურნეო ტყეებისკენ. ორივე მიმართულებით მივდივართ. საჭიროა ბუნებრივი განახლება და სამეურნეო ტყეების გაშენებაც. მაგალითად ახლა მაქვს კონკრეტული დავალება მიცემული, საამისო ტერიტორიაზე გაშენდეს ისეთი ხელოვნური ტყე, რომლის მერქნის გამოყენებასაც შევძლებთ თუნდაც კონკრეტულად საშემოდ. ასეთ შემთხვევაში ნაკლებ ზეწოლას განიცდის ბუნებრივი ტყე. რამოდენიმე ათეულ ჰექტარზე გვინდა ამ პროექტის დაწყება და მომავალი წლის სეზონზე უკვე დავიწყებთ აკაციის გაშენებას. მომავალ წელს გავაშენებთ, და კიდევ მის მომდევნო წელს. აკაციას თუ აქვს დაახლოებით 7-10 წლიანი ციკლი, ყოველ წელს კონკრეტულ ტერიტორიებზე დაირგვება იმისთვის, რომ 7-10 წლის შემდეგ ვიღაცამ დაიწყოს მისი ჭრა.

მანანა დევიძე, არასამთავრობო ორგანიზაცია „კავკასიის ეკოლოგია“ – ზიანი, რომელიც მიაღდა დღევანდელ ტყეებს და რაზეც ქალბატონმა ნინომ ისაუბრა, ნაკლებად იყო ენერგოკრიზისით გამოწვეული. ის უფრო არალეგალური ჭრის შედეგი იყო, როდესაც მასალა გაჰქონდათ ქვეყნის გარეთ. პერსპექტივაში ძალიან დიდი საშიშროებაა, რომ ის არალეგალური ჭრები ახლა ლეგალურად გადაიქცეს.

გიორგი გიგაური, შპს „ფორესტ კონსალტინგი“ – ინვენტარიზაციის ჩაუტარებლად რამ განაპირობა ტყეების იჯარაზე გატანა? ამას იმიტომ ვკითხულობ, რომ ეს იგივეა, „ჟინვალჰესი“ გავიტანოთ და არ ვიცოდეთ დღე-ღამეში რამდენ კილოვატს იმუშავებს.

ალექსანდრე ხეთაგური – მადლობა შეკითხვისთვის. ორი ვარიანტია, ინვენტარიზაცია ან კერძო სექტორმა, ან სახელმწიფომ უნდა გააკეთოს. მერწმუნებთ, როდესაც ვამბობთ, რომ სახელმწიფო გააკეთებს ინვენტარიზაციას, ნამდვილად არ

ვეულისხმობთ იმას, რომ სამინისტრო დაიქირავეს 3 ათას კაცს, შევიყვანთ ტყეში და ჩავატარებინებთ ინვენტარიაზაციას. გამოვაცხადებთ ტენდერს, შევიმუშავებთ ტექნიკურ დავალებას, და შესაბამისად, რომელი კომპანიაც გაიმარჯვებს ტენდერში უმცირესი ღირებულების პრინციპით, მას გავუფორმებთ ხელშეკრულებას ინვენტარიაზაციის ჩატარებაზე. მერე ეს კერძო კომპანია ჩატარებს ინვენტარიაზაციას, შედეგებს მოიტანს ჩვენთან და ჩვენ შევამოწმებთ მას. ალბათ ამას ვგულისხმობთ, როდესაც ვამბობთ, რომ სახელმწიფო ატარებს ინვენტარიაზაციას. ავიღოთ მეორე ვარიანტი, როდესაც ინვენტარიაზაციას კერძო კომპანია ატარებს. იგივე პრინციპით კერძო კომპანია გადაიხდის ფულს, მოიტანს მასალებს და ჩვენ დავამტკიცებთ. რა განსხვავებაა, მითხარით.

გიორგი გიგაური, შპს „ფორესტ კონსალტინგი“ – ის განსხვავებაა, რომ ძალიან დიდი დაინტერესება ექნება. ჩნდება საშიშროება, რომ კერძო კომპანიამ დაქირავებულებს სათავისოდ გააკეთებინოს ტექ-მოწყობა და შემდეგ გაყალბებული რიცხვები მოიტანოს. როდესაც სახელმწიფო იქნება შემკვეთი, ეს არ მოხდება, იმიტომ რომ შემკვეთისთვის იმუშავებს ეს კომპანია და კეთილსინდისიერად შეასრულებს თავის მოვალეობას.

ალექსანდრე ხეთაგური – ვერ დაგეთანხმებით ამ მოსაზრებაში. სახელმწიფოც დაინტერესებული პირია და ინტერესიც შეიძლება იცვლებოდეს. განსხვავება იქნებოდა მხოლოდ მაშინ, თუ მეტყოდით, რომ საზოგადოების ჩართულობა არ იქნებოდა, გარემოზე ზემოქმედების შეფასება არ გაკეთდებოდა კერძო შემთხვევაში. სწორედ ეს რომ გამოძერიცხა, მივიღე ბატონ ირაკლის წინადადება. წარმოიდგინეთ, სახელმწიფომ თუ ჩატარა ინვენტარიაზაცია, მას ინტერესთა კონფლიქტი ექნება საკუთარ თავთან. უნდა ვიმსჯელოთ იმაზე, პირდაპირ ხომ არ დავაქვემდებაროთ გარემოზე ზემოქმედების ნებართვას და მერე უკვე ტყისსარგებლობის გეგმა დამტკიცოს „ბუნებრივი რესურსების სააგენტომ“. ესეც შეიძლება იყოს გამოსავალი დღეს არსებული სიტუაციიდან.

გიორგი გიგაური, შპს „ფორესტ კონსალტინგი“ – ბატონო ალექო, ორ წელიწადში ინვენტარიაზაციის მონაცემები შესაძლოა ძლიერ შეიცვალოს.

ალექსანდრე ხეთაგური – არასწორად გამიგეთ. ამ ორი წლის განმავლობაში მას არ ექნება ტყის სარგებლობის უფლება. ორი წლის განმავლობაში თუ არ ჩატარებს ინვენტარიაზაციას, ჩამოერთმევა. ამ ხნის განმავლობაში ის გათავისუფლებული იქნება იჯარის გადასახადისგან.

ნინო ჩხობაძე – მოგახსენებთ, რა განსხვავებაა, სახელმწიფო ჩატარებს ინვენტარიაზაციას თუ კერძო მეწარმე. ბატონმა გიორგიმ თქვა და მეც აღვნიშნავ, ერთი საინტერესო მომენტი. ბოლო პერიოდში განხორციელებული ქმედებების, იმ ორწლიანი ლიცენზიების შედეგად ვიცით, რომ მათ გააკეთეს ისეთი ტიპის ტყეთმოწყობები, რომელიც მათ აწყობდათ და არა სახელმწიფოს. ეს საფრთხე ყოველთვის იარსებებს. კიდევ ერთი მომენტი. თქვენ ბრძანეთ, რომ ინვენტარიაზაციის შემდეგ, როდესაც ნახავს, რა სჭირდება და რა არა, იტყვის, რომ ესა თუ ის მონაკვეთი მისთვის მომგებიანია და სხვა არა. მე ასე გავიგე ყოველ შემთხვევაში. ძალიან კარგი, თუ ასე არ იქნება. იმიტომ

რომ ეს გამოიწვევდა ზუსტად იმ ფრაგმენტაციას, რომელზეც ვსაუბრობდით. და კიდევ ერთი. სახელმწიფოს საჯარო მოხელის პასუხისმგებლობა სხვა არის და კერძო მესაკუთრისა სხვა. კერძო სამართალი ყოველთვის პრივალირებს საჯარო სამართალზე. ყოველთვის გამოჩნდება კერძო მეწარმე, რომელიც იტყვის, რომ მას ჰქონდა კრედიტი და იძულებული იყო, გაეყალბებინა რაღაც მონაცემები.

ალექსანდრე ხეთაგური – გამოდის, რომ საჯარო მოსამსახურის დაჭერა ადვილია და კერძოსი რთული? პირველ შემთხვევაშიც საჯარო მოსამსახურე იხილავს და იბარებს სამუშაოს, მეორე შემთხვევაშიც საჯარო მოსამსახურე იხილავს და ამტკიცებს გაწეულ სამუშაოს. სახელმწიფო პასუხისმგებლობას ორივე შემთხვევაში ამოწმებს, ქალბატონო ნინო. ხარჯიც ორივე შემთხვევაში იქნებოდა, პირველ შემთხვევაშიც, როდესაც მე, როგორც სახელმწიფო, დაგუკვეთავდი კერძო კომპანიას ინვენტარიზაციის ჩატარებას, სანამ გადავიხდიდი ბიუჯეტიდან თანხას, ან თავად უნდა ჩამეტარებინა მის მიერ შესრულებული სამუშაოს ექსპერტიზა, ან დამეჭირავებინა ცალკე ექსპერტი, რომელიც შეაფასებდა რამდენად სწორად და ტექნიკური დახმარების მიხედვით შესრულდა სამუშაო, და შესაბამისად მხოლოდ ამის შემდეგ გადამერიცხა მისთვის თანხა. მეორე შემთხვევაში ან მე თვითონ უნდა შევაფასო გაწეული სამუშაო. ან ისევ უნდა დავიჭირავო დამოუკიდებელი ექსპერტი და მას დავამტკიცებინო, რამდენად შეესაბამება სამუშაო იმ ტექნიკურ დავალებას, რომელიც ჰქონდა მიცემული ამ კერძო კომპანიას. აქ განსხვავება იმაშია, ვინ გადაიხდის თანხას, სახელმწიფო თუ კერძო კომპანია. და მეორე განსხვავება, ინტერესთა კონფლიქტის, რომელიც იარსებებს, თუ გარემოზე ზემოქმედების შეფასებას ეს პროცედურულად თუ პირდაპირ დაექვემდებარება, მაშინ უკვე ეს პრობლემაც იხსნება. იმიტომ რომ სხვა უწყება შეამოწმებს მხოლოდ გარემოზე ზემოქმედების კუთხით. ერთად ვიფიქროთ ამაზე.

გიორგი გიგაური – ინვენტარიზაციის შემოწმება ძალიან ძნელია.

ალექსანდრე ხეთაგური – გეთანხმებით, რომ ძნელია. მივიღებ თქვენს რჩევას, მაგრამ ვთქვათ, შევთანხმდით, რომ მე ფავინანსებ. მერე მეტყვით, რომ ვერ გავაკეთებ, რადგან ექსპერტიზა არ მყოფნის. მე ხომ ვინმეს უნდა დავუკვეთო ეს სამუშაო, მერე ხომ უნდა შევამოწმო.

გიორგი ქავთარაძე, სატყეო ინსტიტუტი, მეტყვევთა ასოციაცია – ჩვენი ორგანიზაციების სახელით მინდა გამოვხატო კმაყოფილება დღევანდელი შეხვედრის გამო, რადგან ამგვარი შეხვედრების გამართვა პოზიტიური ფაქტია. ასევე გამოვხატავ პატივისცემას როგორც მომხსენებლების, ისე დამსწრე საზოგადოების მიმართ. ინტერესი მაღალია, მით უმეტეს, როდესაც მინისტრი იჩენს ამხელა ყურადღებას და მობრძანდება. აქვე არ შემიძლია არ გამოვხატო წუხილი და პროტესტი იმასთან დაკავშირებით, რომ ისე გამოდის, რომ დღეს ტყეზე მეტყვევების გარდა ყველა საუბრობს. მით უმეტეს, რომ ბატონმა ირაკლიმ და ბატონმა დავითმაც აღნიშნეს, რომ მეტყვევების ნაცვლად ვერ ისაუბრებდნენ. გამოდის, რომ კოდექსი შეიძლება ისე მივიღოთ, რომ მეტყვევები არ იყვნენ ჩართულები ამ პროცესში. დარბაზში ბევრი მეტყვევე სწორედ იმიტომ არ

იმყოფება, რომ პროტესტის გრძნობა გააჩნიათ, თუმცა ეს მიდგომა ჩემთვის მისაღები არ არის.

ალექსანდრე ხეთაგური – რეფორმა სწორედ ამიტომ წამოვიწყეთ. არსებული კანონი ცოტა ხანს კიდევ რომ დარჩეს, მეტყვევები საერთოდ აღარ გვეყოლება.

გიორგი ქავთარაძე, სატყეო ინსტიტუტი, მეტყვევთა ასოციაცია – დიდი ბოდიში, მაგრამ რეფორმა არა მგონია იმას ნიშნავდეს, მეტყვევებს არაფერი კითხვით და მათი პოზიცია არ მოისმინოთ. აქვე მინდა მოგახსენოთ, რომ ჩვენ კონცეპტუალურად მხარი დაუჭირეთ ამ რეფორმას, თუმცა გაგვაჩნია ჩვენი ხედვა. წამოღებული მაქვს ნამუშევარი, სადაც ჩამოყალიბებულია ჩვენი მიდგომები ამ საკითხების მიმართ. თქვენ ერთხელ ბრძანეთ, რომ რადგან ასეთი საჯარო შეხვედრები ნაკლებად პროდუქტიულია, ცალკეულ ორგანიზაციებთან სამუშაო ჯგუფები იმუშავებდა. ამის მოლოდინში ვიყავით, მაგრამ დღეს ბრძანეთ, რომ შეიძლება ორ კვირაში უკვე მთავრობას წარედგინოს კანონპროექტი. მე უკვე ვფიქრობ, რომ დროის შეზღუდულობის გამო ალბათ ასეთი კონსულტაციები ვეღარ მოხერხდება, რაც ძალზე სამწუხაროა.

ალექსანდრე ხეთაგური – ნუ გიჩნდებათ ასეთი განცდა. ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ამ ორი კვირის განმავლობაში არაფერი მოხდება და შეხვედრები აღარ გაიმართება. ჯერ საბოლოო პროექტი არ გვაქვს. იმ შენიშვნებზე, რომელიც გამოთქმული იყო, დღესაც ვმუშაობთ. როგორც კი საბოლოო პროექტი მზად იქნება, დაიგზავნება და შეხვედრებიც იქნება. არც მთავრობისთვის წარდგენა ნიშნავს იმას, რომ იქ ერთ დღეში მიიღებენ გადაწყვეტილებას. მე იმას ვამბობ, რომ ორი კვირის განმავლობაში დავიწყებთ პროცესის ინიცირებას. შეხვედრებს რაც შეეხება, კანონპროექტი პარლამენტში რომ შევა, მაშინაც გავრძელებთ.

გიორგი ქავთარაძე, სატყეო ინსტიტუტი, მეტყვევთა ასოციაცია – რამდენიმე შენიშვნა მაქვს მონიშნული და თუ შეიძლება, მოგახსენებთ. თქვენს ორგანიზაციას, რა თქმა უნდა, ჰქონდა უფლება, ვისაც საჭიროდ ჩათვლიდა, მომხსენებლად ის მოეწვია, მაგრამ თუ პროფესიული თვალსაზრისით პროდუქტიულობაზე ვისაუბრებთ, ჩვენს მიერ გაკეთებული მოხსენება მხოლოდ შემატებდა საერთო საქმეს.

დღეს მე ჩვენი ორგანიზაციების ოფიციალურ მოსაზრებას არ წარმოგიდგენთ, მხოლოდ საკუთარ შენიშვნებს გაგაცნობთ. ბატონ ირაკლის ვეთანხმები, რომ რაც შეეხება დაცვის მხარეს, კანონპროექტის წარმოდგენილი ვარიანტი ამ მხრივ გასაძლიერებელია. ხაზი გაესვა დაცული ტერიტორიების განვითარებას. ბატონო მინისტრო, თქვენ კი აღნიშნეთ, რომ კანონმდებლობის თვალსაზრისით ადგილი არ ექნება კოლიზიებს, მაგრამ მოგეხსენებათ, რომ დაცულ ტერიტორიებზე საქმიანობა ახლა შესაბამისი კანონმდებლობით რეგულირდება და ეს ტყის კოდექსიც გავრცელდება. გამოდის, რომ ტყითსარგებლობის თვალსაზრისითაც გავრცელდება. კოლიზიის საფრთხე არსებობს და ის მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოიხსნება, თუ „ემ-ცე-პე-ეფის“ სტანდარტებით და კატეგორიზაციის მიხედვით იქნება მოწყობილი. ძალიან კარგია, ამ პოზიციას თქვენც რომ იზიარებთ.

საინტერესო იყო ინფორმაცია იმის შესახებ, რომ მხარს უჭერთ სატყეო პლანტაციების საკითხს. ამის შესახებ შეკითხვა დაგისვით პირველ შეხვედრაზე და მაშინ აღნიშნეთ, რომ ეს საკითხი კანონქვემდებარე აქტით დარეგულირდებოდა. რადგან ამას მხარს უჭერთ, იქნებ ეს თვითონ კანონში დაფიქსირებულიყო. რატომ არის მხოლოდ ერთი სახეობა გამოკვეთილი. ალბათ შემდეგ სპეციალისტებთან შეთანხმებით და სხვა სახეობებიც გამოიკვეთება.

ალექსანდრე ხეთაგური – ჯერ უნდა შევისწავლოთ უცხო სახეობები და მხოლოდ დასკვნების გაკეთების შემდეგ გაიცემა ნება ამა თუ იმ უცხო სახეობის ჯერ შემოტანაზე და შემდეგ გავრცელებაზე.

გიორგი ქავთარაძე, სატყეო ინსტიტუტი, მეტყვევთა ასოციაცია – ჩვენც შეგვიძლია შემოგთავაზოთ რამდენიმე სახეობა, რომელიც არ იქნება დაკავშირებული სპეციალურ კვლევასთან. ამაზე ჩვენს მეცნიერებს უკვე აქვთ ნამუშევარი. არ ვსაუბრობთ ინვაზიური სახეობების ტყეში შეტანაზე, აქ პლანტაციურ მეურნეობაზეა საუბარი. ასეთი მკვეთრი აკრძალვა ჩემთვის მიუღებელია.

ბატონო დავით, თქვენ ძალიან სიღრმისეულად ისაუბრეთ ბიომრავალფეროვნებაზე და აღნიშნეთ, რომ ტყე არ არის მხოლოდ ხეების ერთობლიობა და იქ ყველაფერი იგულისხმება. ჩემი აზრით, ტყის არსებული განმარტება არ იყო ურიგო. ახალი რედაქციით შემოთავაზებული განმარტება შეიძლება უფრო ტექნიკური ხასიათის იყოს, ვიდრე შინაარსობრივი. ამიტომ მიგვაჩნია, რომ ტყე ისევ ისე უნდა განიმარტოს, როგორც განიმარტებოდა და დაემატოს ახალი განმარტებაც. მაგრამ ეს როგორ ვდებთ ეკოსისტემურ მიდგომაში, სხვა საკითხია.

პრივატიზაციის საკითხზეც იყო საუბარი. ქალბატონმა ნინომ აღნიშნა, რომ 49-წლიანი იჯარა ფაქტობრივად პრივატიზაციას ნიშნავს. ბატონი მინისტრი კიდევ ერთხელ იტყვის, რომ დღეს ჩვენი საზოგადოებისთვის პრივატიზაციის თემა მიუღებელია, მაგრამ მიზანშეწონილი ხომ არ იქნებოდა, თუ სათბობი შემთხვევაში უზრუნველსაყოფად სათემო ტყეების ფორმა მიუღებელია, ადგილობრივ მოსახლეობას ასევე ნულოვანი იჯარით ან აუქციონით გადაეცეს რაღაც ფართობები.

ალექსანდრე ხეთაგური – იქიდან გამომდინარე, რომ ეს საკითხი პოლიტიკურად არასწორად მიმაჩნია, ასე არ მოვიქცევი. იმიტომ რომ ე.წ. საკოლმეურნეო ტყეებს პირიქით აბრუნებენ მუნიციპალიტეტები, რადგან ვერ უვლიან. მათ არა აქვთ ამისი შესაძლებლობა. ვფიქრობთ, გრძელვადიან პერსპექტივაში ბიზნესმა უნდა მოუაროს ამ ყველაფერს. სათქმელად კარგია, რომ ტყე თემს გადაეცეს, მაგრამ ან გაიჩვენება, რისი პრეცედენტებიც გვქონია, ან ბუნებრივად გაფუჭდება, იმიტომ რომ მოვლა სჭირდება. სვანეთში ხშირად მიწვეს სიარული, მოუვლელობით ასეულობით ჰექტარია გადამხმარი.

ნინო ჩხობაძე – ამას სხვა მიზეზები აქვს. მთელ ევროპაში ხმება ფიჭვები. ეს არ არის დაავადებით ან მოუვლელობით გამოწვეული, კლიმატის ცვლილებას უკავშირდება.

იონი ფუე, მეტყველების პროგრამის კოორდინატორი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი – ბოდიშს გიხდით, რომ ინგლისურად ვისაუბრებ, შეკითხვა მაქვს ბატონ მინისტრთან.

ალექსანდრე ხეთაგური – კითხვა შემდეგში მდგომარეობდა, არის თუ არა გათვალისწინებული დღეს არსებულ პროექტში ტყის რესურსის მაქსიმიზაცია თუ მხოლოდ ტყითსარგებლობის, იჯარის ხელშეკრულების მხოლოდ მერქნული რესურსის გამოყენებას ვგულისხმობთ.

კოდექსის პროექტი გულისხმობს ტყით დაფარული ტერიტორიის მდგრად მართვას და ამ ტერიტორიაზე არსებული თითოეული რესურსის მაქსიმიზაციას. ეს ეხება თევზაობას, ნადირობას, სამონადირეო მეურნეობების მოწყობას, აქ შედის სატელიტური ანძების იჯარის შემოსავალი, წყლის ჩამოსხმები.

ნიკოლოზ მუჟანაძე, ეკოლოგიური სამართლის ცენტრი – დიდი მადლობა ბიოლის ფონდს ასეთი შეხვედრის ორგანიზებისთვის და დიდი მადლობა მინისტრს აქ მობრძანებისთვის. ცოტა მაკვირვებს, რომ ასეთი მნიშვნელოვანი საკითხი წყდება და გარემოს დაცვის სამინისტროდან დარბაზში არავინ იმყოფება.

ძველი ტყის კოდექსის შემუშავებას წელიწადზე მეტი დრო დასჭირდა. თქვენ თქვით, რომ გინდათ უკეთესი შექმნა, მაგრამ ისე გამოდის, ვაის გავყარე, უის შევეყარეო. მაინტერესებს ვინ მუშაობს ტყის კოდექსზე ქართველი მეცნიერებიდან, ეკოლოგებიდან. საზოგადოებასაც უნდა ვკითხოთ. დარწმუნებული ვარ, პარლამენტში რომ შევა, იქ დიდი წინააღმდეგობა არ გაეწევა და მალე მიიღებენ მას. კარგი იქნებოდა, თუ ამ ტყის კოდექსს მთავრობა უკან გაიხიზნებდა, იმიტომ რომ ძალიან ბევრი შენიშვნაა. სამწუხაროდ ბევრ არასამთავრობო ორგანიზაციას არ მიეცა შეხვედრებში მონაწილეობის უფლება და მხოლოდ დამკვირვებლების სტატუსი ერგო. გარემოს დაცვის სამინისტრო იმიტომ დაიშალა, რომ კორუფციული სისტემა იყო, ვერ კონტროლდებოდა ტყის მასივები. ამის ნათელი მაგალითია რეინჯერებისა და სატყეო სექტორის წარმომადგენლების დაკავებაც. მაინტერესებს, როდესაც 49-წლიანი იჯარით გაიცემა ტყეები, მონიტორინგის როგორი სისტემა გვექნება. რა გარანტია გვაქვს, რომ მეიჯარე არ დაიწყებს პირწმინდა ჭრას და სავალალო შედეგებს არ მივიღებთ? ამ კანონის იმ სახით მიღება, როგორც ახლა გამოიყურება, გამოუსწორებელ შედეგებს გამოიღებს.

კიდევ ერთი კითხვა მაქვს. ფინეთის მთავრობამ ბორჯომ-ხარაგაულის ტყის დამწვარი ფართობებისთვის სოლიდური თანხა გამოყო. როდის დაიწყება ამ ტყის მასივების აღდგენა ან ეს თანხა სად წავიდა?

ალექსანდრე ხეთაგური – კორუფციას წარმოშობს გაუმჭვირვალე პროცესები და არასწორი კანონმდებლობა. ტოტალური რეგულირების პირობებში წარმოიქმნება კორუფცია. ჩვენ ვამბობთ, რომ მომავალში სავალდებულო წესით იქნება შემოღებული სხვადასხვა საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნა და ყოველწლიური აუდიტები მეიჯარის საქმიანობაზე. სახელმწიფო კონტროლის გარდა შემოგვაქვს დამოუკიდებელი კონტროლიც. კომპანიებს, რომლებიც საერთაშორისო ორგანიზაციების მხრიდან უპირობო დასკვნებს მოიტანენ იმის შესახებ, რომ ყველაფერი სტანდარტებს შეესაბამება, აღარ

გადავამოწმებთ. სადაც იქნება კონკრეტული დარღვევები, შევამოწმებთ ამ დარღვევებს და ამას მოჰყვება სათანადო რეაგირებაც. ეს სამომავლოდ ტყეების უკეთესად დაცვას უზრუნველყოფს.

2008 წლის აგვისტოს ომის დროს დამწვარ ბორჯომ-ხარაგაულის ტყეს რაც შეეხება, მინდა გითხრათ, რომ არ მიყვარს გრანტები. იმიტომ რომ როგორც წესი, როდესაც გრანტს გამოყოფენ, როგორც მინიმუმ, 70%-ის უკან წაღებას ფიქრობენ და მხოლოდ 30% იხარჯება რეალურად საქმეზე. დანარჩენი იხარჯება უაზრო ღონისძიებებში, მაგალითად, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებაში. იმ გრანტიდან, რაც იყო გამოყოფილი, თითქმის 40%-ია დახარჯული და ჯერ ერთი დარღული ხე არ მინახავს. წელიწადნახევარია, გაიცემა ხელფასები, მაგრამ ფიზიკურად არაფერი გაკეთებულა. ახლა მიმდინარეობს სწორედ პროგრამის რეზიუმეტირება და რეპროგრამირება. მე, როგორც სააგენტოს თავმჯდომარემ, ავიღე ვალდებულება, რომ მილიონი დოლარის ექვივალენტის თანადაფინანსებას გავაკეთებ ამ პროექტში. ფინეთის მთავრობას რომ ეს გრანტი არ გამოეყო, ვისი ვალდებულება იყო ამ ტყის აღდგენა, ჩვენი ვალდებულებაა და ჩვენი გასაკეთებელი საქმეა, ხომ მართალია? შევთანხმდით, რომ თავიდან ბოლომდე გადაიხედება პროექტი. ეს ტერიტორია გაიწმინდება, დაირგვება ნარგავები და იარსებებს ახალი, გამართული სანერგე მეურნეობა, რომელიც გამოგვადგება ახალი კოდექსით გათვალისწინებული ღონისძიებების გასატარებლად. როგორც იცით, ჩვენი ფორმულაა, ერთ მოჭრილ ხეს სამი დარღული ხე ჩაენაცვლოს. სანერგე მეურნეობების ბიზნესი განვითარდება, ამიტომ ვფიქრობ, ის პროექტიც მალე გააქტიურდება.

მედეა იმერლიშვილი – გმადლობთ. მომხსენებლებს ვთხოვ შეაჯამონ დღევანდელი დისკუსია. ბატონ ილია ოსეფაშვილს მოვუსმინოთ.

ილია ოსეფაშვილი – ძალიან კონსტრუქციული შეხვედრა იყო, თუმცა ამ თემას ერთი კი არა, რამდენიმე შეხვედრაც ვერ ამოწურავს. დღეს უფრო პრინციპულ საკითხებზე იყო საუბარი. ძალიან ბევრ ტექნიკურ საკითხს ვერ ჩავუღრმავდით, იმიტომ რომ სტრატეგიული და პრინციპული საკითხები იყო განსახილველი. აუცილებლად უნდა გავრძელებს მუშაობა თუნდაც ინდივიდუალური შეხვედრების საშუალებით, არა მარტო ტყის კანონზე, არამედ კონკრეტულ კანონქვემდებარე აქტებსა და სტანდარტების შემუშავებაზე. ტყის აღდგენაზე იქნება საუბარი თუ ტყის ჭრის წესებზე, აუცილებლად უნდა იყოს გათვალისწინებული პროფესიონალი მეტყველების აზრი. გმადლობთ.

დავით თარხნიშვილი – შესაძლოა პესიმისტური ტონი შევიტანე დღევანდელ შეხვედრაში, მაგრამ საქმე ის არის, რომ ძალიან სპეციფიური აზრი მაქვს ზოგადად გარემოს დაცვის შესახებ. არსებობს კანონები, რომლებიც არის ცოტა უკეთესი ან ცოტა უარესი. არა მაქვს საფუძველი იმის სათქმელად, რომ კანონი, რომელიც შემოდის, დღეს არსებულ კანონზე უკეთესი არ იქნება, მაგრამ საბოლოო ჯამში იმას, თუ კანონი როგორ განხორციელდება, ინტერესთა ბალანსი წყვეტს. იმიტომ ვარ პესიმისტურად განწყობილი, რომ ვერ ვხედავ ჩვენს საზოგადოებაში საკმარისად ძლიერ სოციალურ ჯგუფს, რომლის ინტერესებშიც შევა კონსერვაციული იდეოლოგია. მე სწორედ კონსერვაციული მიდგომის

მომხრე ვარ. ალბათ შემეკამათებინა მეტყვევები იმაში, რომ არ მიმაჩნია, რომ ტყე არის სამენეჯმენტო იმისთვის, რომ კარგ მდგომარეობაში იყოს და კიდევ ბევრ სხვა საკითხში.

ყველაზე მეტად ის კი არ მაღელვებს, რა სახით შემოვა კანონი, არამედ ის, რომ როდესაც იჯარაში ან კერძო საკუთრებაში გადაიცემა ტყეები, რაც ნორმალურ პროცესად მიმაჩნია, მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული არა მარტო შემოსავალი, რომელსაც ესა თუ ის კომპანია მოიტანს, არამედ კონსერვაციული მიდგომა. გასაგებია, თუ ადამიანი ტყეს რეკრეაციული მიზნებისთვის აიღებს, ბატონმა იონიძემაც ბრძანა, რაც არ გამოიხატება უშუალოდ მერქნის დამზადებაში, მოკლევადიან პერსპექტივაში მისი შემოსავალი ნაკლები იქნება, ვიდრე ვთქვათ, კომპანიის, რომელიც შემოვა მხოლოდ მერქნის დასამზადებლად. რამდენად არის სახელმწიფო მზად, რომ ასეთ შემთხვევაში შეღავათი მისცეს ასეთი ტიპის მიდგომას. გმადლობთ.

ალექსანდრე ხეთაგური – კატეგორიზაცია, როგორც ვფიქრობთ, ძირითადად წყალგამყოფებით მოხდება, თუმცა კიდევ უფრო შეიძლება დაყოფა. თუ ავიღებთ წყალგამყოფების რუკას და შევადარებთ მუნიციპალურ საზღვრებს, ვნახავთ, რომ ყველაფერი საკმაოდ კარგად არის დაყოფილი. საჭიროა მხოლოდ კონკრეტული კორექტირება. ჩემი აზრით, საქართველო 44 პუნქტად დაიყოფა, 44 უბანზე გამოცხადდება იჯარა. თავისთავად, ვინც რამოდენიმეში გაიმარჯვებს, მერე უკვე გააერთიანებს, მაგრამ მასში დაცვითი ფუნქციის და სამეურნეო ტყეც მოყვება. ის ვალდებული იქნება დაცვითი ტყე დაიცვას, სამეურნეო ტყე სამეურნეო სარგებლობისთვის გამოიყენოს. რეკრეაციულ ტყეში, რომელსაც ტყითსარგებლობის გეგმაში გამოვყოფთ, უზრუნველყოს გასუფთავება, დაცვა და ა.შ. მთლიანად ამ ტერიტორიის მენეჯმენტი დაეკისრება. ან შეუძლია რეკრეაციული და დაცვითი ჩვენთან შეთანხმებით ქვეიჯარით გადასცეს ვიღაცას და ა.შ. მეიჯარე მთლიანად ამ ტერიტორიის მენეჯერი ხდება და უკეთესად აღიქვამს იმას, საიდან რა უნდა დააფინანსოს. მას ექნება კონკრეტული ვალდებულებები, სახელმწიფოს მიერ გადაკისრებული ბევრი ხარჯი, და ვფიქრობთ, რომ ამ ვალდებულებების შესრულებას ის მხოლოდ იმ შემთხვევაში მოახერხებს, თუ უფლებას მივცემთ, ამ ტერიტორიიდან მაქსიმალურად აითვისოს რესურსი, რომ მისი შემოსავალი გაიზარდოს.

დავით თარხნიშვილი – რაც შეეხება სამეურნეო გამოყენების ტერიტორიას, იქ თუ იქნება დიფერენცირებული მიდგომა კომპანიას, რომელიც მოკლე ვადაში იძლევა დიდ შემოსავალს და კომპანიას შორის, რომელიც უფრო გრძელვადიან პერსპექტივაზეა ორიენტირებული?

ალექსანდრე ხეთაგური – იჯარა ნებისმიერ შემთხვევაში გრძელვადიანი იქნება, 49-წლიანი. მას შემდეგ რაც მეიჯარე ჩაატარებს ინვენტარიზაციას, უნდა გააკეთოს ტყითსარგებლობის გეგმა. მისი დამტკიცების ძირითადი წინაპირობა კი იქნება კვლავწარმოების ციკლის შეკვრა. მან უნდა დაასაბუთოს, როგორ იყენებს ამ ტერიტორიას, რომელ წელს სად აპირებს მოჭრებს და ბუნებრივად განაახლებს მას თუ ხელოვნურად. ამ გეგმიდან გამომდინარე გაეცემა თქვენს კითხვას პასუხი.

ტყითსარგებლობის კონკრეტულ გეგმაზე კონკრეტული გადაწყვეტილება იქნება მიღებული. მაგრამ ძირითადი პრინციპი, ვიმეორებ, კვლავწარმოების ციკლის შეკვრაა.

ნინო ჩხობაძე – ჩემთვის გასაგებია ერთი რამ, რომ სახელმწიფო იხსნის პასუხისმგებლობას ტყის მეურნეობებთან დაკავშირებით. კიდევ ერთხელ მინდა დაგიდასტუროთ, რომ ყველა ასეთი რეფორმა, რომელიც განხორციელდა მეზობელ ქვეყნებში, პრობლემატური შეიქმნა სახელმწიფოსთვის. იქაც კი, სადაც კერძო საკუთრების და თუნდაც გრძელვადიანი იჯარების ასწლიანი ისტორია ჰქონდათ, ეს ყველაფერი ძალიან სავალალოდ დამთავრდა.

და კიდევ ერთი, ჩვენთვის ძალიან უცნაურია, როდესაც ვამბობთ, რომ მივიღებთ 44 მეიჯარეს, იმიტომ რომ შედეგად მოგვიწევს ყველა ამ სუბიექტისთვის კერძო საკუთრებაში გადაცემა, იმიტომ რომ შეიძლება შესაბამისი კანონი შემოვიდეს, და მეორე – მოხდეს ისევ ტყეების სერიოზული ფრაგმენტაცია და ოცი წლის მერე ვინანოთ, რომ განვახორციელეთ ასეთი გაურკვეველი რეფორმა. ამიტომ გთხოვთ, იმისთვის, რომ მასში დავრწმუნდეთ, ეკონომიკურად დაგვისაბუთეთ. გმადლობთ.

ალექსანდრე ხეთაგური – ამას ეკონომიკურად ვერავინ დაასაბუთებს, იმიტომ რომ ბაზარმა თვითონ უნდა აჩვენოს, ეს მიდგომა გაამართლებს თუ არა. ბატონი ირაკლი ამბობს, რომ ბევრ ვალდებულებას ვკიდებთ და კომპანიას შეიძლება გაუჭირდეს მათი შესრულება. ეს იმას ნიშნავს, რომ ამ აუქციონში არავინ მოვა. ამ ყველაფერს აჩვენებს ღია და ტრანსპარენტული აუქციონი. ალტერნატივა ძალიან მარტივია – კანონიც მოქმედებს და კანონქვემდებარე აქტებიც და 20-წლიანი ლიცენზიებიც.

ნინო ჩხობაძე – ბატონო ალექო, სერიოზულად არის დამახინჯებული ის კანონი, 2006-07-08-10 წლის ცვლილებებით. კანონი აღარ იკითხება.

ალექსანდრე ხეთაგური – კანონი არის კანონი და დღეს იგი მოქმედებს. ამ რეფორმის ალტერნატივა არის ის, რომ დავტოვოთ დღევანდელი კანონი.

ნინო ჩხობაძე – არა, ბატონო ალექო, ალტერნატივა იქნება სატყეო მეურნეობების აღდგენა, როგორც საჯარო სამართლის იურიდიული პირების, როგორც არის საფრანგეთში. ასევე არსებობს ტყის აუქციონების შემოღება, ალტერნატივა არსებობს იმ ახალი კანონმდებლობითაც, რომელიც დღეს მიიღება ევროდირექტივებით ყველა ევროპულ სახელმწიფოში და თუნდაც ამერიკაში. ეს არის დოტაციაზე მყოფი სატყეო მეურნეობები.

ალექსანდრე ხეთაგური – მე გეუბნებით, მე რა მესახება ალტერნატივად. მე ვიღებ გადაწყვეტილებას, დავიწყო ეს რეფორმა თუ არა. თუ საზოგადოება მოითხოვს რეფორმის დაწყებას, დავიწყებთ და ასეთი იქნება ჩემი ხედვა. თუ არადა ჩემთვის ალტერნატივაა ის, რომ ვიმოქმედო არსებული კანონით.

მედია იმერლიშვილი – უნდა დავასრულოთ დისკუსია. სულ ბოლოს ირაკლი მაჭარაშვილს მივცეთ რამდენიმე სიტყვის თქმის საშუალება.

ირაკლი მაჭარაშვილი – მე მინდა მადლობა გადავუხადო ჰაინრიჰ ბიოლის ფონდს ამ თემაზე დისკუსიის გამართვისთვის. ბოლოს მინდა ბატონ ალეკოს მივმართო. მე ვფიქრობ, ნაკლებად უნდა იყოს რიდი საჯარო განხილვების. ჩემი აზრით, ნების შემთხვევაში ოქროს შუალედი ადვილად მიიღწევა საქართველოშიც კი. მაგალითად მოვიყვან „შავი ზღვის გადაცემის პროექტს“. ქალბატონმა მარია ვალიშვილმა გაცილებით ბევრი საჯარო განხილვა და კონსულტაცია ჩაატარა და ჩემი აზრით ძალიან კარგი შედეგი მივიღეთ. პროექტიც ხორციელდება და ეროვნულმა პარკმაც ყველაზე ნაკლები ზიანი მიიღო.

მედეა იმერლიშვილი – დავასრულოთ დღევანდელი დისკუსია. დიდი მადლობა მომხსენებლებს და შეკრებილ საზოგადოებასაც. მადლობა მინდა გადავუხადო ბატონ ალეკო ხეთაგურს ჩვენთან მობრძანებისთვის და დისკუსიაში მონაწილეობისათვის.